

HYRAN ÄR DEN VIKTIGASTE RÄKNINGEN

EN STUDIE AV SAMVERKAN MELLAN AKTÖRER I VRÄKNINGSPROCESSEN

Av Peter Holm & Christa Johnson

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan
Campus Helsingborg
C-uppsats, 15 hp

Vt-10

Handledare: Anders Giertz

Examinator: Gunilla Lindén

Abstract

Authors: Peter Holm and Christa Johnson

Title: The rent is the most important bill to pay – A study of cooperation between participants in the eviction process.

Supervisor: Anders Giertz

Assessor: Gunilla Lindén

The aim of this study was to explore the eviction process from a cooperation perspective and how a community in a welfare state works with households in risk of eviction, that not already were in the social system regarding to addiction- and medical problems.

The eviction process with an outcome leading to households losing their homes is in its organization according to Swedish laws, a process that is demanding and rapid. In the beginning of our study we were unclear of the process, but when we decided to look into the problem in how organizations involved, handled the issue instead of focusing of individual households and their experiences it cleared later on that the main subject working with this target group was how to prevent eviction. We discussed this issue with professionals in a Swedish community. The analysis was based on two theories: one focusing at the structural perspective and one focusing how involved participants deal with stigma. We have also used international research that focuses on two themes in the eviction process to prevent evictions; silent and loud signals and systematic and integrated approach designed for households. We discovered that there is an eviction network established among social, housing and medical professionals in the community we have researched in order to prevent eviction and support households in risk of eviction. The eviction network has created ways of operational methods between the participants so they easily can discuss routines and solutions in an eviction context between each other, without being caught in heavy procedures regarding to laws and bureaucracy.

Keywords: eviction, cooperation, households, prevent

Innehållsförteckning

Abstract

Innehållsförteckning

Förord

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.3 Definition av begrepp	2
2 Metod	4
2.1 Förförståelse	4
2.2 Kvalitativ metod	4
2.3 Urval	5
2.4 Genomförande	6
2.4.1 Introduktionsbrev	6
2.4.2 Intervju	7
2.4.3 Resultatets tillförlitlighet	8
2.4.4 Arbetsfördelning	8
2.4.5 Litteratursökning	9
2.5 Bearbetning av det insamlade materialet	9
2.5.1 Transkribering	9
2.5.2 Kodning	10
2.6 Etiska överväganden	10
3 Bakgrund	11
3.1 Lagar	12
3.2 Kronofogdemyndigheten	12
3.3 Socialstyrelsen	14
3.4 Vräkningsnätverket	16
3.5 Vräkningsprocessen	17

3.5.1	<i>Diagram, vräkningsprocessen</i>	18
3.5.2	<i>Fallbeskrivning</i>	19
4	Forskning om vräkning och samverkan	19
5	Teorier	22
5.1	Det strukturella perspektivet	23
5.1.1	<i>Det strukturella perspektivets antaganden</i>	23
5.1.2	<i>Lateral samordning</i>	23
5.1.3	<i>Lateral strategiers styrkor svagheter</i>	25
5.2	Stigma och social identitet	25
5.2.1	<i>Preliminära begrepp</i>	25
5.3	Tysta och höga signaler	26
5.3.1	<i>Tyst signal</i>	26
5.3.2	<i>Hög signal</i>	26
6	Resultat och analys	27
6.1	Strukturellt perspektiv	27
6.2	Stigma	29
6.3	Vräkningsförebyggande	35
6.3.1	<i>Tyst signal</i>	40
6.3.2	<i>Hög signal</i>	42
7	Sammanfattning av resultat och analys	43
8	Slutdiskussion	46
	Referenslista	
	Bilagor:	
	Introduktionsbrev	
	Intervjuguide	

Förord

Vi vill inledningsvis rikta ett stort tack till alla respondenter som har tagit sig tid att ställa upp på våra intervjuer och delat med sig av sin kunskap, erfarenhet, tankar och visioner; utan er hjälp hade vår studie inte varit möjlig.

Detta uppsatsarbete har gett oss mycket ny kunskap och har varit mycket intressant att genomföra.

Ett stort tack till vår handledare Anders Giertz för stöd och hjälp under arbetets gång.

Vi vill även rikta ett stort tack till varandra, till våra familjer, nära och kära som har varit ett stort stöd och haft en förståelse under arbetets gång.

Peter Holm

Christa Johnson

1 Inledning

I Helsingborgs Dagblad den 27 mars 2010 läste vi att ”*allt fler är i riskzonen för vräkning och att antalet familjer som inte klarar hyran har mer än fördubblats de senaste tre åren.*

Däremot vräks färre”. Tidningen skriver att 2009 fick strax över 400 familjer i Helsingborgs kommun så stora problem med att kunna betala hyran att de riskerade förlora kontraktet på sina lägenheter och det var mer än dubbelt så många som år 2007. Av de strax över 400 hushållen som blev uppsagda från sina hyreskontrakt var det 27 hushåll som i slutänden blev vräkta. Att det inte blev fler kan bero på det nätverk som kopplades in och kom med anvisningar och konkreta råd till hushållen. Hyresrådgivaren i kommunen råder den som får problem med sin ekonomi att prioritera hyran i första hand, nästan alla andra skulder kan man betala av. Hon påtalar även att: ”*Den som betalar hyran inom 21 dagar från uppsägningen åtvinner besittningsrätten. Den som inte klarar det är i djup kris*”, (Helsingborgs Dagblad, 2010). Flera hushåll har fått en sämre ekonomi. De kan vara så att de är arbetslösa, sjukskrivna och väntar på ersättning från a-kassa eller försäkringskassa. De klarar inte att betala sina löpande utgifter, säger rådgivaren.

Den här bilden som media målar upp har gett oss uppfattningen att de vräkta har en möjlighet att få hjälp av det kommunala nätverket. Att de kan få rådgivning och kanske kunna ta sig ur sin situation innan det går så långt att de behöver bli av med sin bostad. Artikeln ger exempel på arbetslöshet som ger lägre inkomst och att konsekvenserna då blir att folk inte har råd att betala hyran. Många parter blir inblandade och måste samverka förebyggande för att hjälpa till med att lösa ett problem som kan leda till vräkning.

1.1 Problemformulering

Kommunerna har tydliga direktiv och en utvecklad bostadspolitik att arbeta efter men ändå uppstår vräkning av hushåll bestående av både ensamstående och hela familjer. Om ett problem ska kunna lösas bör aktörerna kommunicera med varandra, men vad hjälper det att socialtjänsten, Kronofogdemyndigheten och bostadsbolagen enskilt pratar och lyssnar på de berörda hushållen, om kommunikation inte fungerar mellan dessa berörda aktörer? Hur fungerar samverkan i en kommun med olika aktörer när det kommer till arbetet gentemot vräkningar av hushåll?

Vi vill undersöka vräkningsprocessen ur ett samverkansperspektiv. Samverkansinsatserna och kommunikationen mellan aktörerna framstår som väsentliga och avgörande för huruvida någon blir vräkt eller inte. I Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) kan man utläsa att socialtjänsten skall samverka med andra aktörer vid behov och inte över huvudet på hushållen. Socialstyrelsen (2008) menar att socialtjänsten skall skapa en struktur för samverkan med hjälp av generella verktyg – att skapa praktiska förutsättningar. Både socialtjänsten och Kronofogdemyndigheten är myndigheter omgärdade med sekretesskrav, hur kan de då skapa en gemensamt fungerande samverkan med varandra och med andra aktörer?

1.2 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka hur kommun X arbetar med nätverk och samverkan i vräkningsprocessen.

1. I vilken utsträckning arbetar kommun X med vräkningsförebyggande arbete? Vilka konsekvenser finns?
2. Stigmatiserar de inblandade aktörerna varandra och hushållen, och i så fall hur?
3. Hur samverkar de inblandade aktörerna i vräkningsprocessen?

1.3 Definition av begrepp

I det följande avsnittet kommer vi att förklara hur vi definierar en del av begreppen vi nämner i uppsatsen.

Hemlös

Vi valde Socialstyrelsens (2006) definition av ”hemlös” på grund av att vi skriver uppsatsen ur ett samverkansperspektiv. Enligt Socialstyrelsens definition är en hemlös person någon som saknar egen bostad och som inte har något stadigt ”inneboendeförhållande”, tillfälligt boende eller är uteliggare.

Hushåll

Ett hushåll är en enhet med människor som inte behöver vara släkt med varandra, vilka delar bostad och som ansvarar för varandras försörjning, (Nationalencyklopedin, 2010). Ett hushåll kan även bestå av *en* person och vi använder ”hushåll” för att få ett enhetligt begrepp på dem som uppsatsen handlar om och för att inte blanda in andra begrepp som klient, person, med flera.

Samverkan

Vi har valt att använda Danermarks (1999) definition av samverkan mellan myndigheter som sker kring specifika frågor och i olika, klart avgränsbara former. I en fungerande samverkan ska det finnas organisatoriska och resursmässiga förutsättningar samt goda förhållanden som rör personalens motivation och deras upplevelser av samarbetet. Något som spelar en central roll för klimatet i samverkansgruppen är hur den egna insatsen och yrkesidentiteten uppfattas av de andra deltagarna samt vilket erkännande man får i samarbetet, hur nöjd man är med sig själv. Låg personalomsättning påverkar samarbetet positivt. För en fungerande samverkan är det mycket viktigt att bland annat principer och etiska mål har diskuterats i ett tidigt skede och att deltagarna i samverkansgruppen har en gemensam utgångspunkt och gemensamma referensramar (ibid.).

Skuldsaldo.

Det kommunala hyresbolaget i kommun X definierar skuldsaldo som obetalda skulder registrerade hos kronofogden.

Störning

Med störning anses att de boende i området utsätts för besvär som påverkar och försämrar bostadsmiljön och de boende där negativt (Jordabalken, SFS 1970:994).

Vräkning

Vräkning är synonymt med avhysning (SOU 2005:88). Vi har valt att använda begreppet vräkning. På Kronofogdemyndighetens hemsida definieras begreppet avhysning som ”Att du på grund av t.ex. obetald hyra eller störande levnadssätt tvingas flytta från din lägenhet, [...]. Kallas i vardagligt tal för vräkning” (Kronofogdemyndigheten, 2010).

Vräkningen räknas som verkställd när Kronofogdemyndigheten har varit i bostaden och bytt lås på dörren med hjälp av en fastighetsskötare eller låsmed.

2 Metod

I det följande kommer vi att redogöra hur vår forskningsprocess har fortlöpt, hur vi har gått till väga och hur arbetet har utvecklats under processens gång. Vi kommer att ta upp den förförståelse vi hade om samverkan, vilken metod vi har valt att använda och hur vi har valt att genomfört våra intervjuer samt uppbyggnaden av dem. Vi kommer även att redogöra för vårt urval. Kronofogdemyndigheten hade inte möjlighet att ställa upp på en intervju utan hänvisade oss till att allt material som vi kunde behöva fanns på deras hemsida. Informationen från denna sida har vi valt att referera som Kronofogdemyndigheten 2010.

2.1 Förförståelse

Förförståelsen vi hade sedan tidigare angående samverkan är att socialtjänstens lagstiftning har en riktlinje om hur samverkan ska fungera. Vi antog att praktik och teori inte var så samspelt och att samverkan mellan berörda aktörer då inte fungerade i kommun X. Detta eftersom vi i vårt tidigare yrkesliv har en erfarenhet av att handböcker, rutiner och policier inte alltid har implementeras i det praktiska arbetet. När det kommer till samverkan så är det ju inte bara det administrativa som ska fungera utan även kommunikationen mellan de olika aktörerna. Vi har valt att undersöka om denna samverkan i kommun X fungerar mellan aktörerna som är inblandade i vräkningsprocessen.

2.2 Kvalitativ metod

När det kom till val av metod till vår studie så valde vi att använda oss av den kvalitativa metoden. Den semistrukturerade intervjun gav oss mer möjlighet att utveckla, fördjupa, förtydliga och även att vidareutveckla intervjun under dess gång.

Vi hade färdiga konkreta frågor som vi hade tänkt ut i förväg, men vi ville också ha möjlighet att följa upp de intervjuades svar. Aspers (2007) menar att med den semistrukturerade intervjun som metod får man igång en dialog som bygger på frågor och svar.

Vi konstaterade tidigt i vårt arbete att det var viktigt att kunna följa upp svaren, eftersom vi inte hade någon kunskap om ämnet tidigare. Vi ville hålla dörren öppen för ny kunskap och kunde inte förutsäga vad som kanske skulle komma fram under intervjun och då ville vi ha möjligheten att kunna ställa följdfrågor. Vi var också medvetna om risken att respondenterna i intervjuer kan framställa sina verksamheter på ett fördelaktigt sätt och även undanhålla relevant information.

2.3 Urval

Vi valde att undersöka samverkan mellan några av de professioner som är delaktiga i vräkningsprocessen. Kommun X är en större kommun i Sverige med en population på omkring 100 000 invånare. Att vi valde att undersöka just denna kommun var på grund av att vi hade fått kontakt med en bra informant, som hjälpte oss att nå en del av de intervjupersoner som vi önskade träffa. Vår informant hade även en god inblick i Arbetslivsförvaltningens arbete och en inarbetad kontakt med handläggare Clara, som sedan tidigare hade arbetat fram en kartläggning om hemlöshet i just denna kommun. Detta material fick oss att arbeta vidare i de ämnen vi valde att undersöka. Vi har valt att avidentifiera samtliga som vi intervjuade.

Undersökningen skedde i en av oss vald kommun, så våra resultat är avgränsade till att gälla just denna kommun. Vi valde att inte kontakta liknande aktörer från andra kommuner när aktörer i kommun X valde att inte medverka i intervjuerna, då den informationen inte blir relevant i sammanhanget. Detta på grund av att kommuner kan förhålla sig olika i sitt arbetssätt.

När vi hade börjat undersöka samverkan i denna kommun uppstod tankar på att jämföra med en annan kommun som inte hade detta samverkansarbetet. Finns det någon skillnad i antalet verkställda vräkningar och arbetade i så fall den kommunen med någon form av förebyggande arbete i bostadsfrågor? Men på grund av tidsbrist fick vi avstå från denna forskningstanke.

Vi har under arbetets gång upptäckt hur svårt det är att nå relevanta personer att intervjuas. Kronofogden hänvisade att all information fanns att finna på deras hemsida. Vi tycker att deras roll är så central i vräkningsprocessen så vi har valt att redogöra för deras roll i vräkningsprocessen trots att intervjun uteblev.

Arbetslivsnämndens ordförande har sökts via telefon och mail. Där lämnade vi meddelande och fick svar via mail att hon ställde upp på en intervju och skulle återkomma, vilket hon dock inte gjorde.

Vi hade även en önskan om att ha med representanter från tre olika bostadsbolag, det kommunala bostadsbolaget, ett mellanstort bostadsbolag och med ett mindre familjeägt bostadsbolag. Detta för att få en mångfald och höra hur de går till väga när de vräker hushåll och om de agerar snabbt när hyran dröjer. Arbetar de likadant förebyggande? Det mellanstora och det familjeägda bostadsbolagen avböjde inte att ställa upp på intervju utan skulle återkomma, detta har dock inte skett.

De respondenter som vi har haft möjligheten att intervjua har gett oss en mycket bra och bred bild av sin profession.

2.4 Genomförande

2.4.1 Introduktionsbrev

Vi har tagit oss tid att komma fram till vilka personer som har relevans och rätt kunskap i området för att intervjuas till vår studie. Därefter framställde vi ett kort och koncist introduktionsbrev (se bilaga 1) där vi tog upp vårt syfte med intervjun och vad denna skulle handla om så att respondenterna skulle kunna vara så förberedda som möjligt.

För att skapa legitimitet (Aspers, 2007) använde vi Lunds universitets logotyp på introduktionsbrevet. Vårt huvudsakliga syfte med introduktionsbrevet var att informera respondenterna om ämnet vi var intresserade av och vad vi ville veta, så att de kunde förbereda sig.

Vi skickade ut introduktionsbrevet först efter att vi hade fått kontakt med respondenterna på telefon så att de inte blev totalt överraskade. Brevet skickades till samtliga, även till de som var osäkra om de ville bli intervjuade och till dem som hade accepterat att ställa upp på en intervju vid den första telefonkontakten. Flertalet av dem som vi fick intervjua tackade ja i första samtalet och var intresserade av att låta sig intervjuas och dela med sig av sina professionella kunskaper angående samverkan inom vräkningsförebyggande arbete i kommun X.

2.4.2 Intervju

Vi har intervjuat två respondenter på det kommunala bostadsbolaget – av dessa arbetar en som boinflytandechef och en som förvaltare i bostadssocialt arbete. Därefter träffade vi en handläggare på Arbetslivsförvaltningen som arbetar med ekonomiskt bistånd och tidigare har gjort en kartläggning över hemlöshet i kommunen. Även följande intervju var på Arbetslivsförvaltningen i kommun X med två stycken biståndshandläggare som arbetar (halvtid vardera) med handläggning av vräkningsärenden. På socialförvaltningen fick vi tillfälle att intervju en enhetschef på missbruksenheten och socialnämndens ordförande. Avslutningsvis hade vi ett möte med ett kommunråd som är mycket engagerad i sociala frågor, bland annat bostadsfrågor. Vi har haft en telefonintervju med en representant för hyresgästföreningen, då denne inte ville träffa oss. Den telefonintervjun vi hade upplevde vi som lite komplicerad i och med att respondenten verkade ha bestämt sig att denne inte hade något att komma med. Respondenten ville inte träffa oss, även om vi informerade om att vi skulle avidentifiera denne. Vid en telefonintervju kan man till exempel inte avläsa den intervjuades kroppsspråk eller se dennes ansiktsuttryck som kan avspegla vad den intervjuade känner. Respondenten återkom ofta till att deras organisation inte kunde medverka i vräkningsprocessen, att det redan ”är kört” när de blir inblandade och att de arbetar mest med andra frågor som rör hyresrätter. När vi frågade om de inte gav råd och stöd om vad som händer i en vräkningsprocess till hushållet som håller på att bli vräkt så medgav respondenten detta kort, och om vi hade haft tillgång till kroppsspråk och ögonkontakt hade respondenten kanske varit mer villig att utveckla detta. Ibland upplevdes det som om respondenten efter att ha svarat tystnade och i en telefonintervju är det då svårt att se vad som kanske händer eller att själv bidra med ett naturligt, uppmuntrande kroppsspråk. Vid sådana tillfällen krävdes lite fantasi att hålla samtalet i gång och ställa frågor som byggde på att vi faktiskt var intresserade av ämnet och hur deras organisation arbetade. Vi informerade om de etiska riktlinjerna vi redovisar i kapitel 2.6 och det blev lite av en balansgång att fortsätta intervjun utan att utöva påtryckningar, här märktes bristen i en telefonintervju med att endast använda ord tydligt. På grund av detta blev också intervjun ganska kort.

Vi lät dem som vi skulle intervjuar välja plats och tid för intervjutillfället. Samtliga intervjupersoner valde att låta intervjuerna utföras på sina arbetsplatser och sedan var det varierande om de bokade konferensrum, grupprum eller på sina tjänsterum. Detta tror vi skapade en trygg och otvungen miljö, något som vi tyckte avspeglades i intervjuerna.

2.4.3 Resultatets tillförlitlighet

När vi intervjuade respondenterna upplevde vi många gånger att de var positiva till oss och vårt uppsatsarbete, vi upplevde inte att de kände inte kände sig utfrågade. Intervjun upplevdes ofta att vi hade en naturlig dialog med våra intervjufrågor som bas. Vi kände att vi fick relevant information med våra intervjufrågor. Risken med detta var att vi kunde falla in i en positiv attityd och man kan glömma bort, eller att inte våga vara kritisk eftersom mötet blir så ”trevligt”. Vi var bägge två som intervjuade. Fördelen med detta var att vi efteråt kunde diskutera frågor och svar utifrån samma utgångspunkter samt även komplettera varandra under intervjun och hjälpas åt att hålla en röd tråd igenom mötet. Nackdelen med att vara två kan vara att respondenterna kan uppleva att de hamnar i försvarsställning även om de i vissa fall även var två personer. Det finns också en risk att man kan korrigera varandra när det blir för känsligt och man kan tappa bort den röda tråden. Det blir också fler att läsa av kroppsspråket på och det kan bli mycket att hålla reda på om respondenterna pratar i munnen på varandra. Störande moment såsom ringande mobiltelefoner och knackningar på dörren gjorde att intervjuerna någon gång avbröts och vi upplevde det som svårt att komma tillbaka till var vi var i intervjun innan avbrottet. Det är möjligt att vi har blivit påverkade av respondenterna eller fallit in i ovanstående brister men vi upplever inte detta som ett problem då den information och de nya kunskaper vi fick förde oss framåt i vårt arbete. Vi hade också möjlighet att kontrollera information med andra respondenter och med skriftligt material. Det tog några intervjuer innan vi blev ”varma i kläderna” och efterhand blev vi mer och mer samspelade och kunniga i ämnet, detta medförde att vi kunde hålla intervjuerna mer målinriktade utifrån vad vi sökte för information. Det är också möjligt att vi kan ha uppfattats som jämbördiga med respondenterna, vi var jämngamla med dem och de var i de flesta fall socionomer. Vi upplevde att vi förstod dem när de använde sig av olika begrepp inom socialt arbete.

Vi har använt oss av en mindre bandspelare med sladd till en liten mikrofon, detta för att inte fokusera på inspelningstekniken så att respondenterna förhoppningsvis skulle ”glömma” bort att samtalet spelades in för att få en så avslappnad intervjumiljö som möjligt.

2.4.4 Arbetsfördelning

Vi har gemensamt arbetat med de olika delarna i uppsatsen, både insamlandet av materialet och bearbetningen av det. Delat upp arbetet lika och vi har läst varandras texter. Enbart vid transkriberingen och vid kodningen av det intervjuade materialet har vi delat upp det mellan

oss. Vid intervjutillfällena har vi båda två varit närvarande förutom telefonintervjun där Peter var ensam på grund av att personen ställde upp när Peter ringde runt för att boka intervjuer. Att båda var med under intervjutillfällena har gjort att vi tillsammans har kunnat diskutera och analysera utifrån en gemensam utgångspunkt.

2.4.5 Litteratursökning

När vi började söka efter relevant litteratur började vi på Swepub, som är en söktjänst för vetenskaplig publicering. Där använde vi olika sökord till exempel ordet vräkt i olika konstellationer. Vi fick en del användbara träffar på det sökordet. Vi valde även att söka på avhyst, avhysning är det begrepp som myndigheter använder när det gäller vräkningar. Där fick vi inga träffar. Vi har även använt ordet hemlös när vi sökte på Swepub, då vi har upptäckt att mycket relevant forskning tar upp bägge begreppen. Andra ord vi använde oss av när vi sökte relevant litteratur var bland annat: Samverkan, förebyggande och stigmatisering.

Vi sökte även litteratur på sökmotorerna Libris, Lovisa och artikelsök. För att hitta en aktuell och relevant utländsk vetenskaplig artikel sökte vi på Ebscohost, som är en internationell sökmotor. Även här använde vi de olika sökorden vi har angett i ovanstående stycke översatta till engelska. Vi har hittat intressant litteratur som vi har fördjupat oss i.

Vi har sökt och tagit del av information som har funnits på olika organisationers och myndigheters internet hemsidor, några av dessa är Socialstyrelsen och Kronofogden.

2.5 Bearbetning av det insamlade materialet

2.5.1 Transkribering

Aspers skriver att transkribering är utskriften från den muntliga intervjun till text (Aspers, 2007). Detta har tagit tid att utföra eftersom de flesta av våra intervjuer har haft två intervjupersoner samtidigt. Då de som har blivit intervjuade många gånger har varit mycket samspelta har de talat i munnen på varandra eller fyllt i meningar åt varandra. Aspers menar att transkriberingen tar mycket tid i anspråk (ibid.). Det har varit svårt att följa respondenternas samtal och man har fått spola tillbaka väldigt mycket för att få det så korrekt som möjligt, vilket har varit tidskrävande.

Vi har valt att i transkriberingarna använda talspråk för att få så bokstavliga återgivningar som möjligt. Aspers skriver att uttryck som ”eh”, ”hm” och liknande ”läten” bör man behålla i de fall de är meningsbärande eller fyller någon funktion (Aspers, 2007). Vi har valt att ta bort alla ”läten” i våra citat som vi kommer att använda för att få mer flyt i texten. I vår fallbeskrivning av ett autentiskt fall har vi valt att arbeta om texten något, för att få ett bättre sammanhang.

2.5.2 Kodning

Syftet med att koda det intervjuade materialet är få en struktur och att också definiera den information man får fram (Aspers, 2007).

Två teman kom att utkristalliseras; dels att undersöka själva vräkningsprocessen, om den fungerade tillfredställande för de inblandade aktörerna och dels hur samverkan dem emellan fungerade. Exempel på teman vår kodning: Samverkan i den form den inte värderades, samverkan i de fall den fungerar eller inte fungerar, vräkningsprocessen i ren informationsform, vräkningsprocessen i de fall den fungerar eller inte fungerar, sekretess, målsättning. Dessa teman kodades med olika färger i den sammanhängande intervjun och därefter sammanställdes de olika temana var för sig per intervju. Strukturen kodningen skapade från intervjumaterialet underlättade den vidare analysen i arbetet (ibid.) När vi sedan ställde respondenternas synpunkter på respektive tema mot varandra kunde vi tydligt se hur de såg på vräknings- och samverkansprocessen i sina respektive roller. Den färgkodade sammanställningen underlättade också när vi tolkade den insamlade informationen mot våra teorier och det blev lätt att hitta det vi sökte i vårt gedigna material.

2.6 Etiska överväganden

Vi informerade respondenterna som vi skulle intervjuas om vad vårt arbete skulle gå ut på och vad som var vårt problemområde. Respondenterna blev även från början informerade om att det var frivilligt att delta och att vi skulle anonymisera både namn på intervjupersonerna och vilken kommun de var verksamma i. Med hänsyn till anonymiteten har respondenterna fått fiktiva namn. Vi valde att anonymisera kommun X för att respondenterna skulle kunna känna sig fria i att berätta öppet.

Det är viktigt både för samhället och för individens utveckling att det bedrivs forskning. Samhällsmedborgarna har ett befogat krav på att forskning bedrivs avseende nödvändiga frågor samt att de har en hög kvalitet. Detta krav kallas forskningskravet och innebär att

metoder förnyas och tillgängliga kunskaper stärkas. Med individskyddskravet avses att ingen får utsättas för kränkning, förödmjukelse, fysisk eller psykisk skada (Vetenskapsrådet, 2002). Det finns fyra huvudkrav inom forskningsetiska principer.

Informationskravet gäller det att respondenten blir informerad om vilka villkor som gäller för dennes medverkan samt vilken uppgift denne har i projektet. Undersökaren ska upplysa att deltagandet är frivilligt och att medverkan kan avbrytas. Syftet med undersökningen ska anges samt hur undersökningen kommer att implementeras (Vetenskapsrådet, 2002). Vi informerade respondenterna om att det var frivilligt att medverka i intervjuerna och varför vi avsåg att intervjua dem.

Samtyckeskravet avser att undersökaren ska erhålla respondentens samtycke. Respondenten har rätt att bestämma på vilka villkor, om och hur länge, denne ska delta. Vill respondenten delta eller avbryta deltagandet får denne inte bli utsatt för otillbörlig påverkan eller påtryckning (ibid.). Respondenterna fick själva bestämma på vilka villkor, om var och hur länge dessa ville delta. Vi utövade heller inga påtryckningar.

Konfidentialitetskravet har en nära anknytning till sekretess och offentlighet. Hela personalstyrkan i ett projekt som använder sig av etiskt känsliga upplysningar om identifierbara personer bör skriva under tystnadsplikt avseende sådana uppgifter (ibid.). Vi informerade respondenterna om att inriktningen på arbetet var samverkan och vräkningsprocessen och att vi då inte var intresserade av bostadsområden eller namn på individer. Den fallbeskrivning vi fick var avidentifierad av respondenten.

Nyttjandekravet innebär att de införskaffade uppgifterna avseende enskilda personer inte får användas eller utlånas till kommersiella avsikter utan enbart användas till forskningsändamål (ibid.). Vi informerade respondenterna om att den information de lämnade enbart skulle användas i detta uppsatsarbete.

3 Bakgrund

När man inte betalar hyran i tid så har hyresgästen en tidsfrist på sju dagar att betala hyran för att få bo kvar. Har man inte betalat så blir kontraktet uppsagt. Sedan har hyresgästen tre veckor att få tillbaka kontraktet, detta gäller även vid så kallade störningar. Om inte hyresgästen och hyresvärden kommit överens om, till exempel en avbetalningsplan, så efter

tre veckor anses hyresavtalet förverkat och hyresvärden ansöker om vräkning. Vid störningar måste hyresvärden underrätta socialtjänsten. Med störning anses att de boende i området utsätts för besvär som påverkar och försämrar bostadsmiljön och de boende där negativt, (SFS1970:994).

3.1 Lagar

Tillvägagångssätt vid vräkning är reglerat av lagar som de berörda aktörerna måste hålla sig till. Nedan beskriver vi de relevanta lagarna för att förtydliga det laga stöd som aktörerna har att arbeta efter.

Jordabalkens kapitel 12, (SFS 1970:994) omnämnes oftast i folkligt tal som ”hyreslagen”, är tyngden i själva vräkningsprocessen och arbetet för bostadsbolagen, socialtjänsten och Kronofogdemyndigheten.

Socialtjänstlagen 3 kapitel 5 § (SFS 2001:453) som är en lag för att organisationerna skall samverka för att hushållens behov skall bli maximalt tillgodosedda.

Socialtjänstlagen 4 kapitel, (SFS 2001:453) är grunden för att Arbetslivsförvaltningen i kommun X skall kunna bevilja ekonomiskt bistånd till hushållet för eventuella hyresskulder och dylikt.

Den enskilde har rätt till bistånd från socialnämnden för försörjning och övrig livsföring, om hans eller hennes behov inte kan tillgodoses på annat sätt . Detta bistånd skall vara utarbetat på ett sådant sätt att det förstärker dennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Socialtjänstlagen är utformad som en ramlag, vilket innebär att kommunerna och tjänstemännen ges ett tolkningsutrymme av den enskildes rättigheter och skyldigheter, (SFS 2001:453). Ibland behöver socialtjänsten samverka med andra för att kunna tillgodose den enskildes behov. Socialtjänsten har krav på sig att samarbeta med andra aktörer.

Samverkanskravet på socialtjänsten betyder att de måste samverka med andra utöver den enskilde. Den enskilde skall involveras i beslutet om man avser att samarbeta med andra aktörer, (ibid.).

3.2 Kronofogdemyndigheten

Enligt Kronofogdemyndigheten (2010) är den vanligaste orsaken till vräkning att hyresgästen inte betalar sina hyror. Om hyresgästen återkommande är sen med sina hyresbetalningar kan även detta generera att hyresgästen till slut blir uppsagd. En inte lika ofta förekommande anledning till vräkning är störningar av sina grannar. Bostadsbolaget kontaktar Kronofogdemyndigheten och ansöker om en avhysning, endast Kronofogdemyndigheten kan verkställa en avhysning om det är så att hyresgästen inte avflyttat frivilligt. När bostadsbolaget söker om avhysning av ett hushåll skall både bostadsbolaget och Kronofogdemyndigheten meddela socialtjänsten om detta. Avhysningen räknas som verkställd när Kronofogdemyndigheten har varit i bostaden och bytt lås på dörren med hjälp av en fastighetsskötare eller låssmed.

Kronofogdemyndigheten tar upp några förebyggande råd till dem som inte kan betala sin hyra. Hushållet skall prioritera hyran när månadens räkningar skall betalas. Ta kontakt med sin hyresvärd om den inte får ihop till hela hyran, tillsammans kan de hitta en lösning som passar dem båda. Ta kontakt med kommunen och be att få en tid för information och budgetrådgivning.

En stor del av de ansökningar om vräkning som kommer in till Kronofogdemyndigheten återkallas innan de blir verkställda, detta på grund av att hyresvärderna och hyresgästen har hittat en lösning tillsammans eller med hjälp och stöd av socialtjänsten. Slutsatsen som Kronofogdemyndigheten drar av detta är att oftast hittar de en lösning på egen hand och om den dialogen hade kunnats utföras tidigare hade mycket lidande och kostnader sparats in samt att det är viktigt att alla berörda aktörer agerar tidigt och snabbt för att förebygga vräkningar.

Kronofogdemyndigheten tar upp sitt förebyggande arbete med socialförvaltningen, bostadsbolagen, psykiatrin och övriga aktörer som samtliga har det gemensamma målet att så få som möjligt ska behöva drabbas av vräkning. Att minska vräkningarna är en vinst både för samhället och för individen. De påtalar att en av orsakerna till att vräkningarna har minskat kan vara att bostadsbolagen har blivit mycket bättre på att snabbt ta kontakt med de hyresgäster som har svårt att få in hyran i tid.

Den uppfattningen som Kronofogdemyndigheten har är bland annat att både bostadsbolagen och hyresgäster har blivit mer medvetna om konsekvenserna som blir efter en avhysning. Detta medför att bostadsbolagen i större utsträckning utför kreditprovningar innan hyresgästen får teckna ett hyreskontrakt (Kronofogdemyndigheten 2010).

Kronofogdemyndigheten har ett uppdrag av regeringen som går ut på att föra ett register på hur många barn som berörs av avhysningar och är skrivna på den aktuella adressen.

Kronofogdemyndighetens definition av barn som berörs av en avhysning grundlägger sig på hur de beskrivs i SOU 2005:88, "Vräkning och hemlöshet — drabbar också barn".

Definitionen som Kronofogdemyndigheten använder sig av är följande: "En barnfamilj utgörs av ensamstående eller sammanboende föräldrar med minderåriga barn som bor tillsammans, vilket även inkluderar barn som bor växelvis, liksom umgängesbarn som bor med sin förälder minst 30 dagar per år. Det innebär att Kronofogden registrerar även barn som inte är skriven på den adress där vräkningen sker", (Kronofogdmyndigheten 2010, artikel 1).

I den statistik vi fick ta del av när vi träffade biståndshandläggarna på Arbetslivsförvaltningen i kommun X den 21 april 2010, så hade de 79 stycken ansökta vräkningar 2009 och av dem blev 14 hushåll vräkta. Arbetslivsförvaltningen i kommun X har inte samma definition som Kronofogdemyndigheten när det kommer till barnfamiljer, i kommun X måste barnet vara folkbokförd på adressen där vräkningsansökan är gjord för att hushållet ska räknas som barnfamilj. 2009 var det 18 stycken hushåll som räknades som barnfamilj och av dem blev 1 barnfamilj vräkt. Vi fick informationen att familjen hade avflyttat under uppsägningstiden och att nycklarna inte hade lämnats in och att lägenheten inte var helt tömd. På grund av att nycklar inte lämnats in till hyresbolaget och att det fanns lite möbler kvar så byttes låset på lägenheten och hushållet räknas i statistiken som en verkställd vräkning, (Dokument "Uppsägningar och avhysningar" 2010).

I hela landet var det 9714 stycken ansökta vräkningar år 2009, av dem blev det 3040 hushåll som fick en verkställd vräkning. Enligt den definition som Kronofogdemyndigheten har om barnfamiljer (då det räcker att barnet har ett boende hos en förälder på mer än 30 dagar per år, så här räknas umgängesföräldrar in som barnfamilj fast barnet inte har sitt stadigvarande boende där) det var 2274 hushåll av de ansökta vräkningarna som räknades som barnfamilj. Av dem blev det slutligen 618 barnfamiljer som blev vräkta (Kronofogdmyndigheten 2010).

3.3 Socialstyrelsen

2008 gav Socialstyrelsen ut boken *Vräkningsförebyggande arbete: stöd till socialtjänsten och andra aktörer*, som ska vara till hjälp för de aktörer som arbetar med vräkningsförebyggande

arbete. Här klargör de att sambandet mellan att bli vräkt och sedermera bli hemlös är mycket starkt. Har hushållet en gång blivit vräkt så har detta mycket svårt att ta sig in på bostadsmarknaden igen. Socialstyrelsen (2008) poängterar att socialtjänstens ansvar när det kommer till vräkningsförebyggande arbete är omfattande, eftersom det är handläggaren som får informationen när en person riskerar vräkning. Socialtjänsten är inte den enda aktören som har en betydande roll i det vräkningsförebyggande arbetet utan även bostadsbolagen, Kronofogdemyndigheten, hälso – och sjukvården och frivilligorganisationernas roll är viktiga.

De rutiner som socialtjänsten ska arbeta efter är säkerställda när det kommer till vräkningsärenden. De behöver kunna handla snabbt och effektivt, att grundligt gå igenom de handlingsalternativ som finns att tillgå och att därefter kunna sätta upp en arbetsplan. De skall även samverka med andra aktörer samt sammanställa och följa upp ärendet. Socialstyrelsen tar även upp vikten av rådgivning till de utsatta hushållen till exempel hyresrådgivning, budget och skuldrådgivning, dessa åtgärder är bra exempel på vräkningsförebyggande arbete. När det kommer till samverkan så visar deras erfarenhet att där samverkan mellan socialtjänsten, bostadsbolagen, Kronofogdemyndigheten och andra medverkanden fungerat väl har vräkningarna minskat. Detta lyfts fram som en betydelsefull framgångsfaktor, (ibid.).

För att kunna bedriva ett effektivt arbete när det kommer till vräkningsförebyggande arbete så har Socialstyrelsen (2008) tagit fram policydokument och handlingsplaner för att underlätta arbetet. Här tar de bland annat upp att en strategi behövs för att arbeta med de långsiktiga målen, detta kan vara att det inte ska vräkas några barnfamiljer i kommunen. I en handlingsplan tar man upp de konkreta insatserna som behövs för att uppnå satta mål. Detta kan man förverkliga genom att bostadsbolagen i kommunen samarbetar med socialtjänsten när det kommer till att arbeta med att förebygga vräkningar och mer aktivt söka upp de hyresgäster som riskerar att avhysas från sin bostad (ibid.).

Men enligt Socialstyrelsen (2008) finns det även kritik mot samverkan. Det finns forskare som har studerat hemlöshet som påpekar att det finns en ojämn fördelning mellan hyresvärd, socialtjänst, Kronofogdemyndigheten och den som hotas av vräkning.

”Det är hyresvärderna som har makten över bostaden och socialtjänsten är beroende av dennes goda vilja. En alltför ”tillgänglig” socialtjänst riskerar att lämna ut den enskilde hyresgästen på ett sätt som skadar dennes integritet. Parternas olika intressen och värderingar måste diskuteras och tydliggöras i ett tidigt skede för att samverkan ska kunna fungera.”

(Socialstyrelsen, 2008:31).

3.4 Vräkningsnätverket

I kommun X startade 2006 ett vräkningsnätverk som arbetar förebyggande när det kommer till hyresgäster i kommunen som riskerar att förlora sina hem genom vräkning. Vräkningen är oftast en följd av bristande hyresinbetalningar eller att hyresgästen har haft ett dåligt uppförande, stört sina grannar och liknande. Vräkningsnätverket i kommun X består av representanter från Arbetslivsförvaltningen, socialförvaltningen, hemvårdsförvaltningen, psykiatri och från två av kommunens ledande bostadsbolag varav det ena är det kommunala hyresbolaget. Det gemensamma målet som de arbetar mot är att minska antalet uppsägningar och verkställda vräkningar. Till hjälp med detta försöker de ha gemensamma rutiner och tillvägagångssätt för de insatser som används när de får in tidiga signaler om en bostadssocial problematik eller när hyran inte betalas i tid. Framför allt vill de inte se några verkställda vräkningar av barnfamiljer. Deras definition av barnfamiljer är adresser där det finns folkbokförda barn upp till en ålder av 21 år (Vräkningsnätverket, 2010).

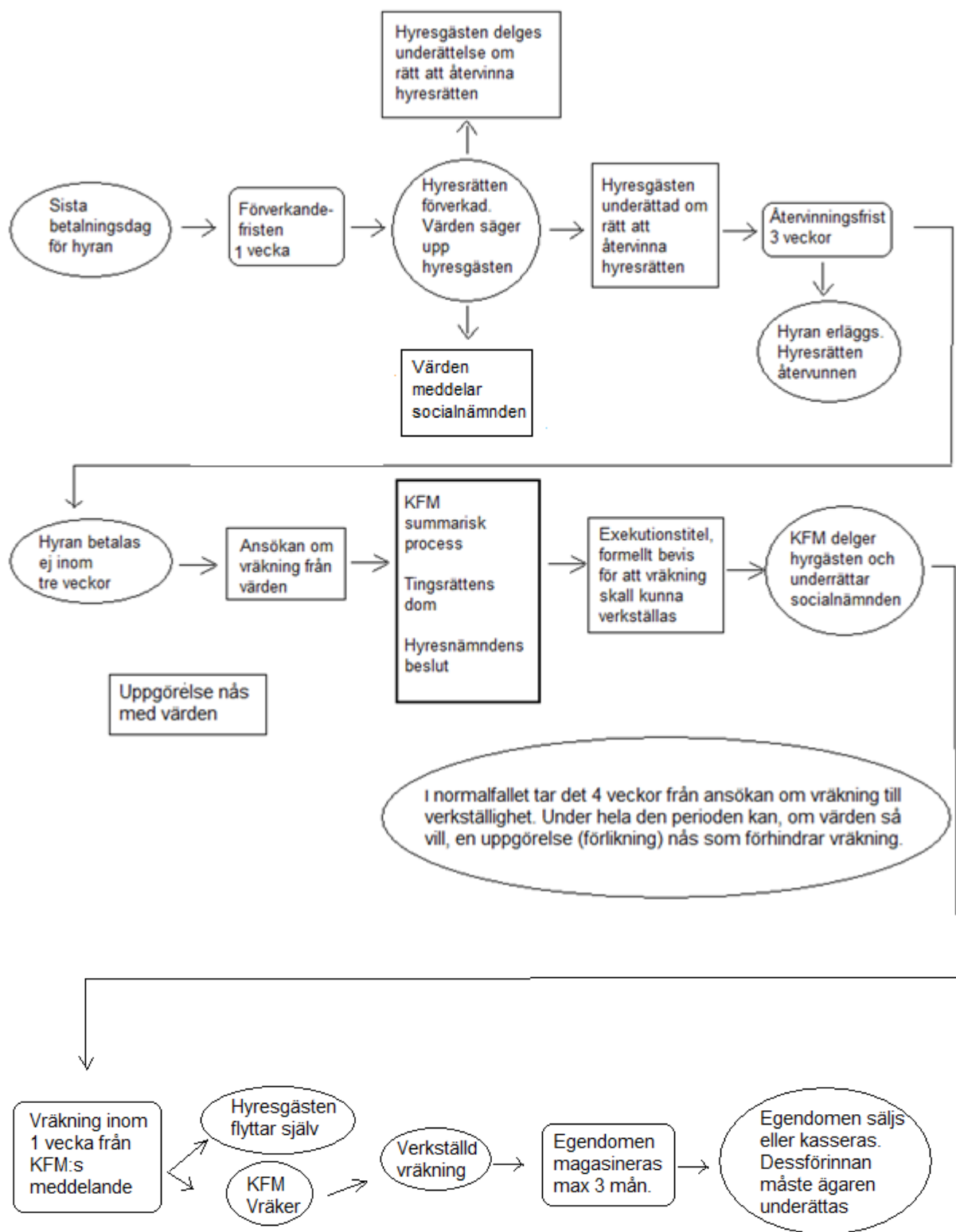
Det framkommer i dokument hur viktigt det är med ett förebyggande arbete, framförallt för det hushållet som riskerar att få en värre social situation om vräkningen verkställs. De organisationer som är representerade i vräkningsnätverket ger och tar emot information mellan varandra för att öka förståelsen och förbättra samverkan mellan respektive ansvarsområde. Detta kontaktnät underlättar när någon av dem behöver slussas in i någon annans ansvarsområde för att få hjälp och förslag i någon situation som de inte behärskar till fullo. I vräkningsnätverksgruppen diskuteras idéer och synpunkter som hjälper dem i deras profession. Organisationernas rutiner är olika när det kommer till bristande hyresinbetalningar och för störningar i boendet. Nätverksgruppen har tagit fram organisationernas rutiner för hur vräkningsförebyggande arbete ska bedrivas (ibid.).

Nätverksgruppen har bjudit in andra organisationer som gäster till sina sammankomster för att få en ökad kunskap. Dessa har varit olika frivilligorganisationer, Kronofogdemyndigheten, Överförmyndarenheten och en jurist som gav en större inblick i hyreslagen. Dessa gäster har en inverkan eller påverkan i det vräkningsförebyggande arbetet (Vräkningsnätverket, 2010).

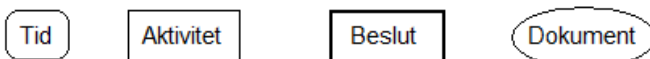
3.5 Vräkningsprocessen

Vräkningsprocessen kan upplevas som invecklad. Både för de som arbetar med den men framförallt för den som drabbas av den. För att förtydliga alla delar i processen redovisar vi ett diagram nedan som beskriver gången i vräkningsprocessen, som vi tycker tydligt visar på det komplexa i att bli vräkt eller att stå inför en vräkning och vilka aktörer som är inblandade. Diagrammet är delvis taget från en offentlig utredning (SOU 2005:88:46), då antalet dagar för förverkande och återvinningsfristen har utökats (SFS 1970:994). Därefter presenterar vi en fallbeskrivning på ett konkret och autentiskt exempel som visar en liten del av hur detta kan tillämpas i verkligheten. Kronofogdemyndigheten förkortas KFM i diagrammet.

3.5.1 Diagram, vräkningsprocessen (SOU 2005:88 :46)

Förklaring av symboler:

3.5.2 En fallbeskrivning

Denna fallbeskrivning vi fick berättat för oss av vår respondent handläggare Clara (2010-04-19) och är ett exempel på delar ur vräkningsprocessen som presenterades i diagrammet på föregående sida:

Man blir ju inte vräkt direkt, så är det ju. Det är ju ganska lång procedur från uppsägning till vräkning ändå, man får ju ganska mycket tid på sig, som tur var. Och vissa hyresvärdar dröjer ju väldigt länge. Jag hade en kille som var omkring 40 år. Han hade inte betalt hyran på länge, flera hyror i år, flera hyror förra året och något år dess för innan. Han hade en privat hyresvärd som han kände. Men hyresskulden den bara växte och växte. Hyresvärden sa att det först var okej, men sen blev det ju inte okej. Man är ju inte så schysst som hyresvärd om man inte säger upp en person efter två obetalda hyror. Det kan ju bli omöjligt att komma ikapp och betala. Han hade ju till slut en skuld på 40 000: - och det innebar att det gick upp till vår nämnd. De tog hyresskulden för att han har eller hade haft ett missbruk som han hade tagit hjälp med det och var inne i en process sedan ett halvår.

Så allt över 30 000: -, alla skulder och så får upp i nämnden. Alla hyresskulder är det vår chef som tar, om det är så att vi beviljar skulden. Det ska ju finnas särskilda skäl, för försörjningsstöd utgår ju normalt sett inte till skulder om man säger så. Det är inte det generella utan då får man hitta de här skälen att man gör vad man kan för att förändra sin situation och allt de här. Och de gjorde han tyckte de. Det var mitt förslag också, det var ju skönt.

Jag har lite koll ännu, pratar med handläggaren här ibland, han har fått någon praktik nu. Och då vet man inte vad som hade hänt där med, men det hade inte blivit så bra. Han hade barn, var väl det också, som bodde växelvis, man väger in barnperspektivet väldigt noga, när det gäller skulder och så, det är ju väldigt viktigt.

4. Forskning om vräkning och samverkan

Här nedan kommer vi att redovisa den forskning som vi anser vara relevant för vårt ämne. Det finns inte så mycket forskning när det kommer till vräkningar men Janne Flyghed som är professor i kriminologi har gjort en del forskning på ämnet vräkningar. Flyghed (2000) tar upp att de senaste tio åren har fokus från medier och även från forskningens sida riktats mot

hemlöshetsfrågor och inte på vräkningsutvecklingen. Det finns en hel del forskning om hemlöshet men vi har valt att fördjupa oss i vad som händer innan man blir hemlös och vad det finns för förebyggande samverkansåtgärder för att inte bli hemlös.

I början av 1990 talet ändrades skattereformen så att hyrorna ökade drastiskt, detta gjorde att hushållen med små inkomster fick det tufft. Beslutsfattarnas tanke var att hushållen skulle kompenseras med hjälp av ökade bostadsbidrag. Flyghed (2000) tar upp att de hushåll som inte kunde betala hyran och blev avhysta i stor utsträckning inte hade bostadsbidrag. Men då personer som har en svag position på bostadsmarknaden inte är en kraftfull grupp är det inte föga överraskande. Vad som däremot var överraskande är att beslutsfattarna inte kunde begripa detta. Slutsatsen Flyghed (2000) här kom fram till var att bland de som vräktes så var det väldigt många som var berättigade till bostadsbidrag men hade valt att inte ansöka om detta. Han tar upp att man enbart kan spekulera om hur många hushåll som hade undgått avhysning om de hade erhållit bostadsbidrag. I mitten av 1990 så började vräkningarna minska, Flyghed (2000) tar upp att man inte ska tolka det som att hushåll med en dåligt förankrad position på bostadsmarknaden har minskat, utan troligtvis så är det så att när hushållen väl har blivit vräkta så har de svårt att komma tillbaka på bostadsmarknaden och få ett förstahands kontrakt. Det tas upp att bostadsbolagen blev hårdare i sin bedömning när det kom till nytecknande av hyreskontrakt. Att det inhämtades både kreditupplysning och även många gånger så kontrollerades referenser med tidigare bostadsbolag. I viss utsträckning kontrollerades det även med den tilltänktes hyresgästens arbetsgivare, (Flyghed, 2000). Han tar upp att värdarna har blivit mer återhållsamma i sin vräkningspolicy. På de senare åren har allmännyttan fått större krav på sig att gå med ekonomisk vinst och detta gör att de inte ta samma ansvar mot de socialt utsatta som tidigare. Detta gör att de får färre vräkningar då de inte ”släpper” in problem hushållen. De hushåll som har blivit vräkta dyker ofta inte upp i vräkningsstatistiken igen utan det är nya hushåll. Som vräkt får de många gånger förlita sig på vänner och bekanta, härbärgen eller genom omsorg av socialtjänsten. Flyghed (2000) menar att de minskade vräkningarna inte behöver betyda att det är färre hushåll som har det ekonomiskt svårt utan att risken är stor att antalet hemlösa har ökat då de har det svårt att komma tillbaka på bostadsmarknaden. Det förekommer även stora lokala avvikelser runt om i Sverige hur de går till väga när det kommer till ansökningar och verkställda vräkningar. Här menar Flyghed (2000) att socialkontoren har olika praxis hur de hjälper hushållen med hyresskulder.

De som har blivit vräkta är inte en del av befolkningen på samma sätt som andra utsatta grupper liksom missbrukare, psykiskt sjuka och hemlösa menar Flyghed (2000). Populationen som vräks är mycket föränderlig och de som vräks är i det tillståndet en mycket kort tid, oftast bara under den dagen de vräks. För de som är hemlösa kan bli kvar i sitt tillstånd under en lång tid. För missbrukare och de med psykisk ohälsa handlar det om den tiden det håller på med sitt missbruk eller under tiden de får vård. När vräkningen är verkställd så satsas snabbt resurser på att de avhysta så snart som möjligt ska få en bostad igen. Man justerade de negativa konsekvenserna så att de inte håller i sig för länge. Tyvärr är det så menar Flyghed (2000) att de konsekvenser som drabbar hushållen när deras position på bostadsmarknaden rasar är mycket stora. Varje gång en vräkning verkställs riskerar en person att bli hemlös.

Berth Danemark som är professor i sociologi och Christian Kullberg, forskarassistent i socialt arbete har studerat ett samverkansprojekt under cirka tre års tid i Örebro kommun. I boken *Samverkan – Välfärdsstatens nya arbetsform (1999)* tar de upp de olika aktörernas samverkansproblem som har kunnat urskiljas samt hur de olika aktörerna har lärt sig att hantera och avlägsna dessa problem.

Danemark (1999) tar upp att det är relativt lite forskat om samverkan mellan olika myndighetsområden. I boken tar de upp om det finns några generella mönster när det kommer till svårigheter och problem när det gäller samverkan. Danemark tar upp att om aktörerna redan vid starten har en ”*gemensam utgångspunkt och gemensamma referensramar*, att en gemensam metod för att utveckla samarbetet finns samt att *mål, principer och etiska förhållningssätt* noga *diskuterats* redan innan verksamheten påbörjats” så motverkas problem (Danemark, 1999).

Personalens motivation är även den viktig i ett samverkansprojekt och hur de upplever att samverkan fungerar, en central roll är yrkesidentiteten för personalen. Följande faktorer kan skapa problem när det gäller samverkan för aktörerna ”på organisationsnivå: dålig samordning av myndigheternas upptagningsområden och lokaler, skillnader i organisationsstrukturer och hierarkier, myndighetsrepresentanternas skilda möjligheter att göra professionella anspråk, och skilda etiska koder samt regler och praxis för tystnadsplikt som finns inom organisationen” (Danemark, 1999, 36). Till detta så finns det fler faktorer som kan hämma samverkansarbetet att nå sitt mål, till exempel hög personalomsättning, svaga direktiv hur arbetet ska utföras och en för hög arbetsbelastning.

Ett problem som Danermark (1999) träffade på i sin studie var att det fanns otydligheter mellan handläggarnas omfördelning av roller mellan de olika aktörerna på myndigheterna, vilken myndighet ska handlägga och vilken ska betala.

I en artikel från 2008 av Igor van Laere, Matti de Witt och Niek Klazinga ”Evaluation of the signalling and referral system for households at risk of eviction in Amsterdam” betonas vikten av effektiva strategier från professionella aktörer. Aktörerna kommer ifrån bostadsbolag, socialtjänst och sjukvård, i förekommande fall samarbetar de även med polisen för att nå hushåll med obetalda hyror eller är i risk för vräkning på grund av andra besvär som störning, i ett tidigt skede.

Artikeln uppmärksammar och definierar signalsystem när någon står inför att vräkas. ”Tyst signal” som försenad hyresinbetalning och ”hög signal” som störning. Detta för att kunna göra rätt insatser för respektive problemsituation.

En utmärkande intervention som artikeln förespråkar är att bostadsbolaget i ett tidigt skede gör hembesök för att snabbt kunna ge råd och stöd samt att om aktörerna arbetar i nätverk som samverkar så kommer fler människor att få behålla sina hem.

5. Teorier

När vi intervjuade aktörerna och när vi diskuterade sekretess upptäckte vi att vi hade att göra med en mycket strukturell organisering där fokus mer låg på samarbetet än att fördjupa sig i individdiskussioner. Vi kommer att använda oss av Bolman & Deal (2005) för att belysa arbetsdelning och samordning från det strukturella perspektivet. Strukturella begrepp kan förklara grupper och teams handlingssätt och organisering men även hur spänningar kan uppstå och undvikas. Vidare fann vi det intressant hur de olika aktörerna samverkar och samordnar sina insatser och vi kommer att beskriva arbetet utifrån begreppet lateral samordning (Bolman & Deal 2005).

Vi har även valt att använda oss av Erving Goffmans teori om Stigma – den avvikandes roll och identitet (1972). Vi tycker att det är nödvändigt att belysa vårt arbete ur ett stigmatiseringsperspektiv, eftersom de aktörer som arbetar med vräkningsdrabbade hushåll

kanske kan ta beslut grundat på just stigmatisering. Även hushållen kanske stigmatiserar aktörerna som arbetar med vräkningsprocessen.

I internationell forskning (Van Laere et al, 2008) hittade vi teorin om tysta och höga signaler för att förebygga vräkning. I vår forskning upptäckte vi att kommun X har ett bra fungerande nätverkssamarbete i vräkningsprocessen, men vi avser att lägga till teorin i vår studie samt att definiera vad vår empiri visar som signaler för att förtydliga hur kommun X arbetar idag och finns det något de kan göra bättre med denna teori som utgångspunkt.

5.1 Det strukturella perspektivet

5.1.1 Det strukturella perspektivets antaganden.

Bolman & Deal (2005) skriver om att det strukturella perspektivet har en tro på rationalitet och formell ordning och om den utformas på rätt sätt minimerar uppkomsten av problem och maximerar utfallet. Det strukturella perspektivet vilar på sex antaganden:

1. Organisationer existerar för att man skall kunna uppnå uppställda mål.
2. Organisationer förbättrar effektivitet och utfall genom specialisering och tydlig arbetsfördelning.
3. Lämpliga samordnings- och kontrollformer säkerställer att olika individers och enheters ansträngning kopplas samman.
4. Organisationer fungerar bäst då rationaliteten ges företräde framför personliga preferenser och yttre tryck.
5. Strukturerna måste utformas på ett sådant sätt att de passar organisationens villkor (exempelvis vad gäller mål, teknologi, arbetsstyrka och omgivning).
6. Problem och försämrade prestationer uppstår till följd av strukturella svagheter och kan åtgärdas med hjälp av analys och omstrukturering.

5.1.2 Lateral samordning

Lateral tekniker är informella och formella möten, samordningsfunktioner och matrisstrukturer och nätverksorganisationer (Bolman & Deal, 2005). Dessa

samordningsformer är ofta mindre formaliserade och mer flexibla än maktbaserade regler och system. De kan ofta innebära en enklare och snabbare form av samordning.

Tre punkter som är viktiga för lateral samordning som vi kommer att göra tydliga är (Bolman & Deal, 2005):

1. Möten
2. Arbetsgrupper och projektgrupper
3. Samordningsroller

Möten

Möten utgör merparten av den laterala samordningen i organisationer med relativt enkel och stabil struktur. De har ofta en form av regelbundenhet. Informell kommunikation och formella möten utgör hörnstenarna i den laterala samordningen och man kan exempelvis slå fast policy och fatta strategiska beslut.

Arbetsgrupper och projektgrupper

När organisationer blir mer komplexa och omgivningen mer turbulent, ökar behovet av lateral samordning. Då behövs fler samordningsformer som ger människor möjlighet att kommunicera ansikte mot ansikte. Det uppstår arbetsgrupper med specificerade uppgifter när nya problem eller möjligheter kräver att olika funktioner eller specialiteter samarbetar. Bolman & Deal (2005) ger exempel på detta på att företag inom högteknologiska branscher förlitar sig på projektgrupper som samordnar utvecklingen av nya produkter och tjänster, men vi kommer att visa på samordning även inom socialtjänsten och dess berörda aktörer.

Samordningsroller

Samordningsroller och samverkansenheter, som påverkar och förhandlar får andra enheter att integrera sina insatser och detta kan stödja och effektivisera det arbete som utförs i formella grupper.

5.1.3 Laterala strategiers styrkor svagheter

Formella och informella möten utgör tillfällen till dialog och beslut, men kan riskera att ta för mycket tid och energi i anspråk (Bolman & Deal, 2005). Projektgrupper uppmuntrar kreativitet och samarbete kring specifika problem, men uppmärksamheten kan riktas åt annat håll än mot aktuella frågor och problem. Det är viktigt med effektiva, trovärdiga samordnare med förmåga, som kan överbrygga gränser mellan enheter. Medvetenhet om struktur och roller kan vara av avgörande betydelse för gruppens prestation.

5.2 Stigma och social identitet

Termen stigma kommer från de gamla grekernas sätt att märka människor som stod för något ovanligt både vad gällde något nedsättande eller personens moraliska status. Tecken skars eller brändes in i kroppen om man till exempel var en slav, brottsling eller förrädare för att markera att man var en utstött person. Idag använder vi främst begreppet för personer eller grupper där olycksödet väcker obehag (Goffman, 1972).

5.2.1 Preliminära begrepp

De sociala spelreglerna som råder inom miljön förutsätter att man kan avgöra vilka kategorier människor man kan ha att göra med. Ofta är första åsynen av en främling tillräcklig för att vi ska kunna kategorisera honom och fastställa vissa egenskaper som skapar hans sociala identitet. Vi formar om våra intryck av hans karaktär till normativa förväntningar och tillskriver honom en *virtuell* (skenbar) *social identitet* (Goffman, 1972).

Stigmat skymmer lätt ett annat perspektiv hos individen och gör att man tar den stigmatiserade individen och hans egenskaper för givet och han blir *misskrediterad*. När vi möter en stigmatiserad person kan vi misskreditera honom och ta till diskriminerande åtgärder, där vi på ett effektivt sätt, men ofta oavsiktligt sätt reducerar vederbörandes livsmöjligheter. Teorin kan användas för att förklara en persons underlägsenhet och även övertyga andra om hans sociala status.

Hos den stigmatiserade kan en känsla uppstå av att inte veta var ”han har” de närvarande och hans vanliga tolkningsschema för alldagliga händelser har blivit underminerad. Han kan känna att även småsaker han gör kan bedömas som anmärkningsvärda eller märkliga och han

kan uppleva att samvaron med normala människor utsätter hans privatliv för intrång. Obehaget att på detta sätt känna sig utelämnad kan öka ytterligare genom de samtal han tvingas ha med främmande människor. Normala personer kan tycka att den stigmatiserade individen är skamsen eller för påträngande och situationen kan bli pinsam för bägge. Risken är att vi tillgriper kategoriseringar som inte stämmer både för oss själva samt för den stigmatiserade personen, detta kan skapa en besvärande situation. Risken finns att den virtuella sociala identiteten skapar en situation med onödigt osäkerhet hos den stigmatiserade personen, men denne kan också utveckla ett anpassat förhållningssätt för att lättare hantera en viss situation (Goffman, 1972).

5.3 Tysta och höga signaler

Laere van, Wit de, Klazinga (2008), skriver om signaler som hushåll, som står i riskzonen inför att bli vräkta visar. De beskriver också förebyggande vräkningsarbete med utgångspunkt från sociala och medicinska problem. Signalerna artikeln tar upp definierar vilken typ av insats som skall sättas in.

Sociala problem definieras hos hushåll med minskad inkomst, finansiella svårigheter och antisocialt beteende. Medicinska problem definieras hos hushåll med alkohol- och drogproblem och psykiska problem (Laere van et al, 2008).

5.3.1 Tyst signal

I detta begrepp definieras försent inbetalda hyror och interventionen är hembesök för att göra hushållen uppmärksammade på problemet. Vid hembesöken framkommer det ofta fler signaler men lite eller inget stöd behövs efter dessa besök. Den tysta signalen innefattar gruppen med sociala problem (ibid.).

5.3.2 Hög signal

I detta begrepp definieras besvär och störning i hushållen och interventionen är individuellt stöd som skraddarsys och anpassas för individen. Denna grupp är den svåraste och behöver mest stöd. Den höga signalen innefattar gruppen med medicinska problem.

Ett nätverk som uppmärksammar tysta signaler som försenade hyresinbetalningar och störningar och signalerar att dessa behöver hjälp av aktörer såsom: värdarna, socialt- och medicinskt professionella, kan vara en effektiv strategi för att nå hushåll i ett tidigt skede (Laere van et al, 2008).

6 Resultat och analys

6.1 Strukturellt perspektiv

Aktörer i kommun X samverkar i ett vräkningsnätverk som bildades 2006.

Vräkningsnätverket består av representanter från två olika bostadsbolag, Arbetslivsförvaltningen, psykiatrin, hemvårdsförvaltningen och från socialförvaltningen.

Kronofogdemyndigheten har bjudits in och informerat om sin del i vräkningsprocessen. Syftet med att starta vräkningsnätverket var att få ner kostnader som till exempel socialbidrag, hyresskulder och för att skapa större förståelse för aktörerna så att de kunde arbeta mer effektivt. Biståndshandläggare Matilda förklarar:

Biståndshandläggare Matilda - ”Det startades ju upp för det var så många, fanns så mycket avhysningar och det var höga kostnader för socialbidrag för hyresskulder och sådant, så det var ju för att, säkert för att minska socialbidragen, är ju klart eftersom vi satsar på det så”

En omstrukturering gjordes från att inte ha haft något vräkningsnätverk till att bilda ett. Omstrukturering och analys kan åtgärdas när försämrade prestationer och problem uppstår till följd av strukturella svagheter (Bolman & Deal, 2005). Här skapade man en struktur för att samverka i nätverksgrupp i frågor som rör vräkningsprocessen i kommun X.

Biståndshandläggare Matilda förtydligar:

Biståndshandläggare Matilda - ”Vi har länge träffats ungefär drygt en gång i månaden varannan månad sådär, och då har vi gått igenom de uppsägningar som funnits, gamla uppsägningar för att se hur funkade det nu, är det några vi behöver ta tag i extra eller vad kan det kommunala bostadsbolaget göra och vad kan vi göra och så. För att försöka få någon bukt på sådana, finns många som återkommer [...]”

Samverkan sker i vräkningsnätverket med lateral samordning, möten hålls inom ramarna för det dagliga arbetet cirka fyra gånger per år. De har formella möten, där deltagarna håller en dialog och kan fatta beslut (Bolman & Deal, 2005). Bolman & Deal (2005) skriver om risken att dessa möten kan ta för mycket tid i anspråk, här har man minskat ner antalet möten från sex till cirka fyra gånger per år för att som Boinflytandechef Hanne uttrycker det:

Boinflytandechef Hanne - ”[...] det är gruppen själva som tycker att vi har inte samma behov längre för nu har vi ju byggt upp telefonnummer, namn, vilka det är som ingår [...]”

Boinflytandechef Hanne menar att nätverket skapar en tydlighet i respektive aktörs organisation, samt ett kontaktnät där deltagarna känner till varandra. Boinflytandechef Hanne berättar vidare att man byggt upp gruppen och har namn och telefonnummer till de som ingår. Formella möten och informell kommunikation utgör hörnstenarna för lateral samordning (Bolman & Deal, 2005). Mötena är avslappnade och enkla. Boinflytandechef Hanne säger att det inte ska kännas betungande eller prestationsinriktat att vara med och att man ska känna tillit till att de olika aktörerna fattar rätt beslut.

Bolman & Deal (2005) skriver vidare att det är viktigt med effektiva och trovärdiga samordnare som har förmåga och kan överbrygga gränser mellan enheter.

Biståndshandläggare Matilda på Arbetslivsförvaltningen menar att ibland så kanske man har en vecka på sig till avhysning, ibland några dagar på sig och då är det lätt när man har kontakter man kan ringa som känner till varandra. Biståndshandläggare Matilda säger så här:

Biståndshandläggare Matilda – ”[...] då ska man kunna kontakta han som är med i det här nätverket för att se om vi kan hitta en lösning.”

Även Boinflytandechef Hanne bekräftar att det ibland kan gå väldigt fort och att man har kort tid på sig och det är viktigt att inte fastna i formell hantering, samverkansgruppen ger ”ringar på vattnet” så att man hittar varandra i vardagen säger hon. Sekretess mellan organisationer och även internt i en organisation kan försvåra överbryggande arbete. Boinflytandechef Hanne berättar att de löser det med att hushållen fyller i en blankett för medgivande som häver sekretessen mellan de berörda aktörerna. Med överbryggande av gränser kan deltagarna i vräkningsnätverket utbyta information. Biståndshandläggare Matilda på Arbetslivsförvaltningen berättar att de får information från det kommunala bostadsbolaget om personer som har upprepade sena betalningar av hyran, då kontrollerar de upp vilka som är barnfamiljer, därefter får familjen ett brev och/eller ett hembesök. Syftet är att förebygga så att barnfamiljer inte drabbas av uppsägning. Biståndshandläggare Matilda berättar vidare:

Biståndshandläggare Matilda – ”[...]då får vi information om dem och så kollar vi upp vilka som är barnfamiljer och så söker vi upp dem, via brev eller så gör vi hembesök. Och det är också för att förebygga att det inte ska komma till uppsägning göra folk uppmärksamma på att det är inte okej[...]

Resurserna för att hålla mötena finns inbyggda i organisationen. Boinflytandechef Hanne menar att ett av syftena med vräkningsnätverket är att skapa förståelse för vad man gör och informera om vad som görs. Boinflytandechef Hanne berättar:

Boinflytandechef Hanne - ”Konsultationen kan man säga att det handlar om”.

Förvaltaren i bostadssocialt arbete Majken på det kommunala bostadsbolaget menar att förståelsen ökar och då slänger man inte bara över ärendet på någon annan, man har något att vinna på att vara med och man ”kastar inte skit” på varandra. Det kommunala bostadsbolaget skulle bara kunna vräka hushållen och sedan inte bry sig om problemet säger hon.

Vräkningsnätverket skapar här en medvetenhet om struktur och roller (Bolman & Deal, 2005). Arbetsfördelningen blir tydlig då deltagarna i vräkningsnätverket tillhör olika aktörer från olika organisationer. Detta förbättrar effektiviteten (Bolman & Deal 2005), alla känner till varandras funktioner och roller. Man kan arbeta förebyggande med att tidigt vända sig till rätt funktion för att motverka vräkning. ”Organisationer fungerar bäst då rationaliteten ges företräde framför personliga preferenser och uttryck” (Bolman & Deal, 2005:75).

Boinflytandechef Hanne menar att vräkningsnätverket inte drar några personliga ärenden, de går igenom verkställda avhysningar där de avidentifierat hushållen för att kunna göra insatser. Det strukturella perspektivet tror på rationalitet och formell ordning (Bolman & Deal, 2005), detta framträder tydligt i vräkningsnätverket. Vräkningsnätverkets funktion och syfte blir att skapa förutsättningar för förebyggande åtgärder.

6.2 Stigma

De vi intervjuade på det kommunala bostadsbolaget menade att det ska vara så att alla i vräkningsnätverket är så professionella att de inte diskuterar ärendet utifrån individerna, de diskuterar utifrån lagar och förordningar. Vräkningsnätverket försöker att inte stigmatisera hushållen som står inför en vräkning genom att avidentifiera dem. Ett hushåll som vräks kan upplevas som förödande av aktörerna, eftersom konsekvenserna kan bli omfattande.

Förvaltaren i bostadssocialt arbete Majken uttrycker sig:

Förvaltaren i bostadssocialt arbete Majken - ”[...] en människa som blir utan bostad är ju en katastrof[...]”

Vräkningsnätverket avstigmatiserar hushållen i kontakten sinsemellan och går igenom hushållen anonymt. Boendeinflytandechefen Hanne berättar att när de diskuterar alla verkställda avhysningar så går de igenom individerna avidentifierat.

Stigmatisering kan också ske sinsemellan aktörerna. Innan vräkningsnätverket bildades var samarbetet och kommunikationen mellan bostadsbolaget och socialtjänsten sämre.

Boinflytandechefen Hanne berättar att:

Boinflytandechef Hanne -”[...] och så var vi förbannade på socialtjänsten när de inte dök upp[...] man hade en benägenhet att kasta skit på varandra.”

Detta är ett exempel på hur de som arbetar med stigmatiserade människor också stigmatiserar andra aktörer som ska arbeta med samma målgrupp. Men det är ju trots allt uppmärksamheten runt problemet som skapade vräkningsnätverket. Idag menar de tillfrågade i vräkningsnätverket att det fungerar bra, avstigmatisering har skett säger de berörda aktörerna.

Processer med drabbade hushåll kan gå väldigt fort, det är lätt att det halkar iväg med inkassobolag och till Kronofogdemyndigheten, det blir komplicerat och dyrt att komma tillbaka menar Boendeflytandechefen Hanne. Att betala hyran och att inte störa tillhör de sociala spelreglerna. Om man inte håller sig till spelreglerna blir man misskrediterad. När vi möter en misskrediterad person så kan vi komma att stigmatisera honom (Goffman 1972). Goffman skriver att en persons underlägsenhet hjälper till att övertyga andra om hans sociala status (Goffman 1972). Hyresgäster som betalar hyran och inte stör har rätt till ett boende som fungerar väl utan hushåll som stör i omgivningen säger Förvaltaren i bostadssocialarbete Majken.

Om hyresgästen tar kontakt med sin hyresvärd och tillsammans hittar en lösning som passar dem båda löser man problemen och stigmat försvinner. En stor del av de ansökningar om vräkning som Kronofogdemyndigheten får till sig återkallas innan de blir verkställda, detta på grund av att hyresvärderna och hyresgästen har hittat en lösning tillsammans eller med hjälp och stöd av socialtjänsten. När man står inför en vräkning finns en mängd lösningar som syftar till att lösa problemet och som också avstigmatiserar hushållet men det ligger på hushållen att ta emot hjälpen och en del kontakter inte socialtjänsten. Kommunråd Sally menar att:

Kommunråd Sally-”[...] men det är ju väldigt många som inte är i närheten av att orka med därför att socialen är ändå en myndighet [...]”

Här blir stigmat ett hinder för att be myndigheten om hjälp. Stigmatisering kan ökas genom att man blir vräkt. Men det är heller inte alla som vill ha de funktioner kommunen kan erbjuda. Här berättar kommunråd Sally att:

Kommunråd Sally -”[...] man kan inte heller pådyvla någon kommunens funktioner, det finns faktiskt de som inte vill ha dem.”

Socialstyrelsen tar även upp vikten av rådgivning till de utsatta hushållen till exempel hyresrådgivning, budget- och skuldrådgivning. Dessa åtgärder är bra exempel på vräkningsförebyggande arbete som löser problem och motverkar stigmatisering (Socialstyrelsen, 2008).

Är det så att avhysningen beror på att hushållet inte har betalt hyran i tid så kan hyresgästen återfå rätten till lägenheten om denne betalar in hyresskulden inom tre veckor efter att denne har fått delgivningen från Kronofogdemyndigheten (2010), det blir ett kort stigma. Men fortsätter de sena inbetalningarna så får myndigheterna ögonen på dig igen och stigmat kan återkomma.

Biståndshandläggare Matilda menar vidare att om man får hjälp med att betala sina hyresskulder så är detta ingen lösning om folk inte ändrar sitt beteende. Biståndshandläggare Matilda påtalar:

Biståndshandläggare Matilda- ”Betala skulden så löser det sig, det anser ju inte vi är en lösning, det är ju ingen lösning på sikt att betala skulden, om inte folk ändrar sitt beteende.”

Skulder omfattas inte av ekonomiskt bistånd SoL 4.1 men arbetslivsförvaltningen får göra en individuell prövning enligt SoL 4.2 (SFS 2001:453). Om hushållen har prioriterat andra saker än hyran kan det vara svårare att få hjälp. Handläggare Clara menar att:

Handläggare Clara -” Det finns situationer när man inte kan göra det om personen har haft mycket egna pengar dagen innan och kommer hit dagen efter [...]”

Att stigmatiseras som vräkt skapar en social identitet hos hushållen som reducerar dess livsmöjligheter. Stigmat här ses inte ur ett individuellt perspektiv, mer att socialtjänstens regler är att de inte hjälper till ekonomiskt om man har haft pengar men prioriterat andra saker. Då kan de medvetet vänta ut hushållet för att se om de reder ut problemet själva genom att till exempel låna pengar av någon. Handläggare Clara berättar:

Handläggare Clara- ”[...] om man har betalt annat än det vi tycker att man borde ha gjort, sen så kan de ju vara så att vi väntar ut det alltså tills det är dags så får man se, en del har ju förmåga att kunna låna av någon annan.[...]”

Här faller inte socialtjänsten in i individens eget tolkningschema som stigmatiserad, man väntar ut hushållet för att se om det finns en alternativ lösning. En lösning angående

hyresskulder är att ta kontakt med bostadsbolaget för att diskutera olika lösningar, men det är inte så enkelt om hushållet har ett stigmatiserat tolkningsschema. Socialtjänsten menar att om bostadsbolaget med att närvara i bostadsområdet känner till den boende så är det lättare, och man har det inte riktigt lika jobbigt med stigmatiseringen som blivande vräkt, att redan i den befintliga kontakten inse att man har ett problem. Biståndshandläggare Rut berättar:

Biståndshandläggare Rut-”[...]det är ju klart att det påverkar när hyresvärden är mer närvarande också i bostadsområdet, det är ju lättare att prata med dem då som hyresgäst.”

En åtgärd är då att bostadsbolaget har kompetens och utarbetade handlingsplaner. Socialnämndens ordförande Malou poängterar att det kommunala bostadsbolaget har anställt socionomer som ska arbeta med vräkning. Man har insett att vräkning är problem inom vissa grupper till exempel missbruk och psykiska sjukdomar. Stigmatiseringen av problemet kan möjliggöra åtgärder mot avstigmatisering. Socialtjänsten arbetar aktivt i ett tidigt skede redan när man ligger efter med hyror för att hitta lösningar så att man inte behöver verkställa vräkningen. Socialnämndens ordförande Malou berättar:

Socialnämndens ordförande Malou-”[...] vi kopplas in också när det gäller personer som har obetalda hyror när det finns barn och så vidare med i bilden, vi larmar i god tid [...]”

Om ett hushåll med barn ligger efter med hyror så stigmatiseras de inom socialtjänsten och definieras som ett hushåll som behöver hjälp och insatser av socialtjänsten. Speciellt om barn är inblandade måste socialtjänsten göra en anmälan och en utredning ska påbörjas om huruvida barn far illa. Här förstår man ibland inte att man brister som förälder, hushållet ger intryck av att man är omedvetet om stigmat. Här säger kommunråd Sally:

Kommunråd Sally -” Den gamla bilden av soc. och av soc-tanter lever nog kvar, att man är så långt från verkligheten att man fattar inte, och så , och det kanske man tycker också oavsett vem det är som kommer och tar ens barn om man tycker det, och inte förstår att man brister fullständigt som förälder så att säga va.”

Goffman (1972) beskriver att normala personer kan tycka att individen är skamsen, att situationen kan bli pinsam och att man använder kategoriseringar som inte stämmer både för oss själva och för den stigmatiserade personen. Den stigmatiserade personen utvecklar ett anpassat förhållningssätt för att lättare kunna hantera situationen (Goffman 1972).

Socialtjänsten registrerar endast hushållet som vräkt barnfamilj när barnen är folkbokförda på den aktuella adressen. Skulle hushållet bli vräkt från en adress där det bor barn som inte är folkbokförda på adressen så hamnar de inte i socialtjänstens statistik/register. Detta trots att de

kan ha byggt upp ett liv där med egna rum och kompisar, då föräldern i detta fall räknas som ensamstående. Biståndshandläggare Matilda bekräftar detta:

Biståndshandläggare Matilda - ”[...] bor inte barnen där eller inte är folkbokförda där, så registreras de som ensamstående[...]”

För konsekvensen med att vara stigmatiserad hos myndigheten men avstigmatiserad hos omgivningen, speciellt om barnfamiljer blir vräkta måste socialtjänsten göra en anmälan. Här berättar biståndshandläggare Rut att:

Biståndshandläggare Rut- ”Vi gör ju oftast en anmälan till barn- och familj om det är en barnfamilj, men om det hamnar i den situationen att det går till en vräkning gör vi ju en anmälan.”

Socialtjänsten ger exempel på dels hur de stigmatiserar hushållen med barnfamiljer och dels hur hushållen stigmatiserar dem. De säger att det är ett svårt arbete att hitta en bra form för uppsägningen och att nå fram med förebyggande åtgärder. Biståndshandläggare Matilda berättar:

Biståndshandläggare Matilda - ”[...] ibland är det svårt att veta hur man ska, nu åker vi hem till alla barnfamiljer men en del undviker en väldigt [...] men en del uppsägningar går ju till avhysning bara för att vi inte får tag i dem och det är så himla onödigt.”

Att både Kronofogdemyndigheten och bostadsbolaget ska meddela socialtjänsten att hushållet har blivit uppsagt, (Kronofogdemyndigheten, 2010) betyder att det inte längre är hemligt att hushållet har problem, stigmatisering kan komma att förstärkas i och med att fler känner till problemet. Att inte identifiera sig med att stå inför stigma ”vräkt”. Innan socialtjänsten gör hembesök kan de ha suttit därhemma och låtas som att ingenting har hänt. Socialtjänstens besök kan göra dem påmind om stigma. Biståndshandläggare Rut:

Biståndshandläggare Rut- ”Söker man upp folk, och förklarar så förstår, dels så kanske de inte gömmer sig längre som en struts sen så att de förstår att det faktiskt kan hända någonting, sitter man där hemma och bara får brev hem som man inte behöver öppna så kan man ju låtas som att [...]”

Obehaget att känna sig utelämnad kan öka ytterligare genom de samtal personen tvingas ha med främmande människor, dessa är de olika aktörerna som arbetar i vräkningsprocessen. Här kan man se att personens vanliga tolkningsschema för all dagliga händelser blir underminerad (Goffman, 1972).

Vissa vräkningar är okomplicerade, hushållet kan redan ha lämnat lägenheten när Kronofogdemyndigheten kommer för att vräka, men har personen lämnat lägenheten och inte lämnat in nycklarna, räknas det som en verkställd vräkning. Man blir registrerad/stigmatiserad i statistiken som vräkt trots att man lämnat och flyttat i förtid, detta på grund av att man inte har lämnat in nycklarna. Lämnar man in nycklarna hamnar man inte i statistiken och anses inte som vräkt berättar Boendeinflytandechef Hanne. Vräkningen räknas som verkställd när Kronofogdemyndigheten har varit i bostaden och bytt lås på dörren med hjälp av en fastighetsskötare eller låsmed (Kronofogdemyndigheten, 2010). Flyghed (2000) skriver att populationen som vräks är mycket föränderlig och de som vräks är i det tillståndet en mycket kort tid, oftast bara under den dagen de vräks. När vräkningen är verkställd så satsas snabbt resurser på att de avhysta så snart som möjligt ska få en bostad igen. Man justerar de negativa konsekvenserna så att de inte håller i sig för länge. Tyvärr är det så att de konsekvenser som drabbar hushållen när deras position på bostadsmarknaden rasar är mycket stora. Varje gång en vräkning verkställs riskerar en person att bli hemlös (Flyghed, 2000). Hemlöshet reducerar personens livsmöjligheter ytterligare och denna sociala situation kan skapa en onödig osäkerhet hos den stigmatiserade personen (Goffman, 1972).

För att få en lägenhet hos bostadsbolaget i kommun X kan man ha betalningsanmärkningar, men man får inte ha skuldsaldo hos Kronofogdemyndigheten. Här finns en tydlig stigmatisering som försvårar för hushållen att få en lägenhet, blir man vräkt och har skuldsaldo till Kronofogdemyndigheten, vart tar man vägen då? Flyghed (2000) tar upp att man inte ska tolka det som att hushåll med en dåligt förankrad position på bostadsmarknaden har minskat, utan troligtvis så är det så att när hushållen väl har blivit vräkta så har de svårt att komma tillbaka på bostadsmarknaden och få ett första hands kontrakt. Det tas upp att bostadsbolagen blev hårdare i sin bedömning när det kom till nytecknande av hyreskontrakt. Att det inhämtades både kreditupplysning och även många gånger så kontrollerades referenser med tidigare bostadsbolag. I viss utsträckning kontrollerades personen även med den tilltänktes hyresgästens arbetsgivare (Flyghed, 2000). Här bidrar stigmat till att ordentligt försvåra för personen att komma in på bostadsmarknaden.

Kronofogdemyndigheten tar upp att både bostadsbolag och hyresgäster har blivit mer medvetna om konsekvenserna efter en verkställd vräkning (Kronofogdemyndigheten, 2010). Detta medför att bostadsbolagen i större utsträckning utför kreditprovningar innan hyresgästen får teckna kontrakt. Har man dålig ekonomi eller betalningsanmärkningar, så blir

hushållet ofta inte aktuellt för lägenhet. Här har bostadsbolagen tydligt stigmatiserat hushållen.

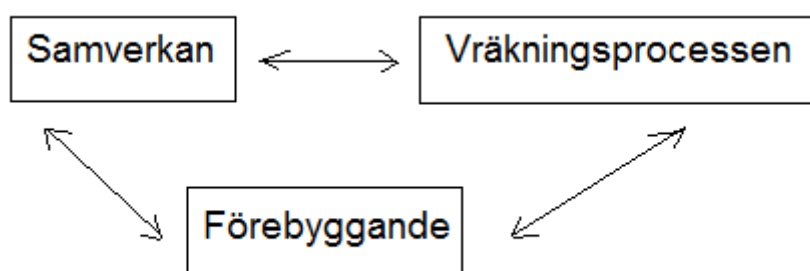
Även ett hushåll som orsakar störning kan stigmatiseras av bostadsbolagen. Förvaltaren i bostadssocialt arbete Majken berättar att det finns bostadsområden där alla grannarna i trappan är högljudda där det flyttar in en ny hyresgäst och:

Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken -”[...] då får vi hux flux reda på att den här trappan kanske har jättemycket problem, men så länge ingen klagade[...]”

En hel trappuppgång kan därmed stigmatiseras som störande beroende på vem som tolkar. Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken menar att om man nyligen fått lämna sitt boende på grund av störning så är det ju klart att man inte är välkommen direkt.

Boendeflytandechef Hanne förtydligar detta och berättar att det tar minst två år innan de tittar på om hyresgästen som vräkts på grund av störning är intressant, det ska ha hänt något radikalt och man kräver en stabil varaktighet. Hon berättar att tanken med att det ska passera minst två år är att man kanske ska ge människor en chans igen, man är ju inte straffad på livstid säger hon. De exempel hon ger på vad som kan ha hänt är att man genomgått behandling vid missbruk och/eller psykisk sjukdom.

6.3 Vräkningsförebyggande

För att förebygga vräkningar behöver det finnas en kommunikation mellan de olika aktörerna. Om bovärdarna träffar hyresgästerna i boendeområdet, kan det skapas en naturlig kontakt som gör det lättare för hushållen att kontakta dem om det finns problem. Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken:

Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken – ”Vad man kan säga från det kommunala bostadsbolaget håll är ju då att ledningen ser vikten av det bostadssociala arbetet, så det är klart

att man satsar på det företaget som påverkar det här samarbetet fungerar och har vi människor i vår organisation som kan hantera de här olika frågorna och stötta våra kundvärdar och husvärdar som vi har som är ute och träffar hyresgästerna då blir det ju på ett helt annat sätt så det tycker jag är jätteviktigt.”

Socialtjänsten är inte den enda aktören som har en betydande roll i det vräkningsförebyggande arbetet utan även bostadsbolagen (Socialstyrelsen, 2008). Biståndshandläggare Rut bekräftar att närvaro av bostadsbolagen är viktigt, vad gäller att få kontakten med hyresgästen:

Biståndshandläggare Rut – ”Att de själva går hem till folk och söker upp dem, det är ju klart att det påverkar när hyresvärderna är mer närvarande också i bostadsområdet, det är ju lättare att prata med dem då som hyresgäst.”

Det är viktigt att bostadsbolagen i kommunen samarbetar med socialtjänsten när det kommer till att arbeta med att förebygga vräkningar och mer aktivt söka upp de hyresgäster som riskerar att avhyllas från sin bostad (Socialstyrelsen, 2008).

Erfarna hyreshandläggare som arbetar med hyresfrågor specifikt ger effekt menar Biståndshandläggare Rut:

Biståndshandläggare Rut – ”Alltså det har ju gett effekt och att ha dessa hyreshandläggare, det har det ju gjort och det gör ju också effekt att det finns speciella människor på det kommunala bostadsbolaget som jobbar med det.”

För att det inte ska bli för stora hyresskulder så är det viktigt att socialtjänsten arbetar förebyggande även mot bostadsbolagen, att de i tidigt skede kan uppmärksamma hushållens problem och veta vad som gäller. Om bostadsbolaget är för ”snällt” och låter skulden växa månad efter månad så blir problemet svårare att lösa, om bostadsbolaget uppmärksammas på problemet så kan hushållet förstå att det är lättare att driva in en mindre skuld.

Förhoppningsvis kan detta göra hyresvärderna uppmärksam på manipulativa hushåll och att snällheten kan straffa sig. Det blir viktigare att vräka ett hushåll tidigt än att få en för stor hyresskuld. Bostadsbolagen har blivit mycket bättre på att snabbt ta kontakt med de hyresgäster som har svårt att få in hyran i tid (Kronofogdemyndigheten, 2010, artikel 2).

Biståndshandläggare Matilda förtydligar:

Biståndshandläggare Matilda - ”[...] vår nämnd gav oss det uppdraget att skicka ut ett brev till alla hyresvärdar som vi känner till, alltså inte jag o Rut utan vår chef fick göra det, där vi uppmanade dem faktiskt att tidigare säga upp för att, att förhindra de här stora skulderna, för att man då lättare ska kunna jobba vidare med det.”

En del i det vråkningsförebyggande arbetet är att Arbetslivsförvaltningen får uppgifter om personer som har sena inbetalningar av hyran från det kommunala bostadsbolaget och de kan då föreslå förebyggande åtgärder mot främst barnfamiljer. Biståndshandläggare Matilda berättar:

Biståndshandläggare Matilda – ”Två gånger om året är vår tanke och det har ju funkat, vi ska väl göra det snart, det är att vi också tillsammans med det kommunala bostadsbolaget, alltså det kommunala bostadsbolaget ger oss uppgifter om personer som har upprepade sena betalningar, inte så att det går så långt som till en uppsägning men att de kanske alltid betalar hyran en månad försent eller ofta, ofta sena, gör man det ofta så blir det kanske en uppsägning, man drar ju och tänjer på gränserna sådär. Så då får vi information om dem och så kollar vi upp vilka som är barnfamiljer och så söker vi upp dem, via brev eller så gör vi hembesök. Och det är också för att förebygga att det inte ska komma till uppsägning göra folk uppmärksamma på att det är inte okej. För det kommunala bostadsbolaget kan säga upp folk bara på grund av det alltså inte det bara att de har en skuld utan för att de ofta är sena med sina betalningar.”

Som en åtgärd påtalar Kronofogdemyndigheten att hushållen kan ta kontakt med arbetslivsförvaltningen i kommun X och boka en tid för information, råd och budgetrådgivning (Kronofogdemyndigheten, 2010). Även Socialstyrelsen tar upp vikten av rådgivning till hushållen till exempel hyresrådgivning, budget och skuldrådgivning, dessa åtgärder är bra exempel på långsiktigt vråkningsförebyggande arbete (Socialstyrelsen, 2008). Förebyggande är komplicerat då det gäller att lösa ett problem långsiktigt, det handlar mer om råd och stöd än att bara betala ut pengar, det handlar om att ändra sitt beteende och att hitta egna lösningar. Biståndshandläggare Rut säger:

Biståndshandläggare Rut – ”Det är ju sådant vi pratar mycket om, prioriteringen, alltså, vi kan ju ge tips och råd, kanske kan se det på ett annat sätt än vad de har sett innan. Så vi är ju inte där för att egentligen göra en ansökan om socialbidrag, för det är ju inte har mötet för. Utan det är ju att de ska hitta en egen lösning på det.”

Handläggare Clara berättar om vikten av att tidigt kontakta hushållen som är sena med sina hyresinbetalningar, hon menar precis som hennes kollegor Rut och Matilda, att det inte får gå för långt och att det inte är bra om hyresskulden blir för stor. Det är bättre att vråka någon tidigt för att problemet ska bli hanterbart och inte hyresskulden ska växa till alltför stora proportioner. Handläggare Clara beskriver ett förebyggande synsätt som innebär att hushållet hellre ska bli vråkt tidigt än att problemet ska bli alltför ohållbart längre fram:

Handläggare Clara – ”Ja innan det går för långt och att man jobbar mot dem som betalar in sina hyror sent. [...] Jag tror att det kommunala bostadsbolaget är väldigt snabba på att säga upp folk, väldigt bra, vi tycker det är väldigt, väldigt bra att de gör det, då hinner man reda upp sin situation innan, dröjer det 10 månader innan, hur ska man kunna betala en skuld och då kommer man ju inte, problemet kommer ju inte upp i dagen heller?”

Vräkningsnätverket skapar kontakter som underlättar för arbetet med hushåll som står inför att vräkas, om man känner att det är något man inte har kunskap om och inte direkt vet vem som man ska prata med. Boinflytandechef Hanne:

Boinflytandechef Hanne – ”De sitter ju i nätverket och kan hjälpa en att slussas rätt, t.ex. jag jobbar inte med de här frågorna men du kan prata med den här personen eller den här. Eller så kan jag säga kan inte du prata med dina kollegor och så kan ni återkomma till mej om ni kan hjälpa mej.”

Handläggare Clara berättar vidare att resurserna för det vräkningsförebyggande arbetet finns inbyggt i organisationen. Den statistik vi har tittat på (Kronofogdemyndigheten, 2010) visar också att kommun X har färre antal ansökningar om vräkningar och verkställa vräkningar.

Handläggare Clara:

Handläggare Clara – ”Jag tror det att man gör det på ett bra sätt här, men än så länge har vi tid till det, sen vet man inte framöver.”

Den laterala samordningen som Bolman & Deal (2005) beskriver är här inbyggd i organisationen, man har avsatt tid till vräkningsnätverkets möten och resurserna är permanentade istället för i projektform. Även Socialstyrelsen menar att ”Det är viktigt att det vräkningsförebyggande arbetet har en stark förankring i den kommunala organisationen och ingår i socialtjänstens permanenta verksamhet” (Socialstyrelsen, 2008:9).

Aktörerna arbetar förebyggande i vräkningsnätverket i kommun X. Minskas antal vräkningar så är detta en vinst både för samhället och för individen (Kronofogdemyndigheten, 2010).

Vräkningsnätverket bildades för att minska kostnaderna och att det vräktes många i kommunen berättar Biståndshandläggare Matilda:

Biståndshandläggare Matilda – ”Det startades ju upp för det var så många, fanns så mycket avhysningar och det var höga kostnader för socialbidrag för hyresskulder och sådant, så det var ju för att, säkert för att minska socialbidragen, är ju klart eftersom vi satsar på det så.”

Arbetsgrupper med specificerade arbetsuppgifter uppstår när nya problem eller även möjligheter fordrar att olika aktörer samarbetar (Bolman & Deal, 2005). Här har ansvariga

inom kommun X definierat vräkning som ett problem bland annat relaterat till missbruk och åstadkommit ett specifikt vräkningsnätverk med berörda aktörer som arbetar förebyggande.

Vräkningsnätverket uppmärksammar att det är viktigt att hantera problemet tidigt när barnfamiljer är inblandade. Socialnämndens ordförande Malou berättar:

Socialnämndens ordförande Malou - ”[...] det gör ju mycket att man när det gäller det kommunala bostadsbolaget har man ju sagt att, de har ju anställt socionomer som jobbar inriktat både mot äldresidan och missbruk - beroende sidan jobbar just med vräkningsbiten, vi kopplas ju in också när det gäller personer som har obetalda hyror när det finns barn och så vidare med i bilden, jag upplever att vi har ett, alltså, vi larmar i god tid, vi har ett bra samarbete även med privata hyresvärdar i stan då och man liksom tar sitt ansvar den vägen.”

Kommunrådet Sally berättar att det numera förs fler diskussioner om förebyggande på många håll i kommun X och att det är viktigt med samverkan när man arbetar med människor i nöd och bekräftar det som de övriga aktörerna har uttryckt sig:

Kommunråd Sally - ”[...]vi pratar mycket, mycket mer om förebyggande på alla håll och kanter, det är ju en del som på något sätt, det är ju på lång sikt och det är ju givetvis det som är det bästa, sen kan man aldrig vara helt full med perfekta lösningar som passar alla då, finns ju inte. Men jobbar man förebyggande och då kan man börja väldigt tidigt på något sätt och, och på olika sätt beroende på, men vi vill ju mer, [...] men samverka och stötta dem som då, för min personliga del tycker jag att det är oerhört viktigt att de organisationerna som jobbar med de här frågorna då, folk i kläm och i nöd på något sätt då, så är det ju oerhört väsentligt för mig men det finns andra som brinner för andra frågor [...]”

Samordningsenheter med tydliga roller som påverkar och förhandlar kan höja effektiviteten. Aktörerna i vräkningsnätverket bidrar med sina insatser beroende på ansvarsområden och kompetens i ett förebyggande syfte. Enhetschefen Caisa bekräftar:

Enhetschef Caisa - ”Ja, det tycker jag absolut, det är mer att vi har rätt så tydliga ansvarsområden att man när någon riskerar att vräkas så går ju signaler till arbetslivsförvaltningen och sedan jobbar ju de efter ju i ett tidigt skede att hitta lösningar så att man inte behöver verkställa, alltså de kommer ju in redan i samband med uppsägning av, redan när man ligger efter hyror, så att de har förebyggande perspektiv för att inte nå dit hän.”

Att titta på individuella situationer är viktigt, det kan finnas mellanmännsliga situationer grannar emellan som kan komplicera situationer som till exempel störning. Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken förtydligar:

Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken – ”Vi gör ju alltid undersökningar, utredning om det, för att få se vad är detta för något? Det är inte alltid en störning utan det kan ju faktiskt vara grannarna som har blivit osams fast de var kompisar innan. Det finns många varianter.”

Och visst ska man tåla lite? Bor man i ett äldre hus kan omgivningen störa mer än i ett modernt hus, och man får vara beredd på att det ibland hörs från andra lägenheter.

Boinflytandechef Hanne berättar:

Boinflytandechef Hanne – ”I en äldre fastighet får man tåla lite mer, praxis säger att man kanske får tåla lite mer, man utgår ifrån husets standard eller beskaffenhet. Men vi brukar säga att ju senare på kvällen ju tystare ska det vara men barn får skrika på natten, hundar får skälla på dagen även om du jobbar skift.”

Här visar kunskapen om olika praxis en förståelse hos aktörerna som skapar en förebyggande effekt.

6.3.1 Tyst signal

Vräkningsprocessen är en snabb process, om inte hyran är betald efter en vecka eller inom återvinningsfristen på tre veckor så kan hushållet bli vräkt. Om en rutin för att definiera och upptäcka tysta signaler införs hos de berörda aktörerna kan de vara förberedda på insatser i ett tidigare skede än idag. Detta skulle spara både pengar och arbete för de berörda aktörerna samt att hushållet skulle få möjlighet till stöd som gör att boendet behålls (Laere van et al, 2008). Boinflytandechef Hanne bekräftar att processerna kan gå fort och att det kostar pengar:

Boinflytandechef Hanne – ”Ska man prata familjer, individer så behöver man träffas väldigt ofta, för de här processerna kan gå väldigt fort, rätt som det är så halkar det bara iväg med inkasso och iväg till kronofogden, det blir dyrt att återta det, då skulle man inte bara kunna träffas fyra gånger om året, för oss här i kommun X så skulle det kännas belastande att behövas träffas var tredje vecka.”

Arbetslivsförvaltningen menar att det förekommer att samma hushåll tenderar att återkomma år efter år. Hushåll med återkommande uppsägningar kräver extra insatser.

Biståndshandläggare Matilda berättar:

Biståndshandläggare Matilda – ”Vi har länge träffats ungefär drygt en gång i månaden, varannan månad sådär, och då har vi gått igenom de uppsägningar som funnits, gamla uppsägningar för att se hur funkar det nu, är det några vi behöver ta tag i extra eller vad kan det kommunala bostadsbolaget göra och vad kan vi göra och så. För att försöka få någon bukt på sådana, finns

många som återkommer, eller många[...]Men det finns en del som återkommer hela tiden, kommer flera uppsägningar varje år.”

Förebyggande åtgärder som systematiskt integreras i de olika aktörernas rutiner minskar antalet vräkningar. Om tysta signaler uppmärksammas tidigt kan insatser som till exempel rådgivning och hjälp med mindre hyresskulder påverka vräkningsstatistiken positivt (Laere van et al, 2008). Idag menar socialförvaltningen att problemet mer ses som en resursfråga.

Biståndshandläggare Matilda berättar:

Biståndshandläggare Matilda – ”Jag skulle önska, ett tag hade vi tid med det, nu hinns det inte alltså, det finns inte riktigt tid, är det ju klart att jag skulle önska att man kunde jobba mer, ännu mer förebyggande, ännu mera[...] innan uppsägningen, hitta en bra form för det, nu vet jag inte riktigt, och kanske en bra form för uppsägningen, ibland är det så svårt att veta hur man ska, nu åker vi hem till alla barnfamiljer men en del undviker ju en väldigt.”

Ett lyhört och systematiskt arbete i vräkningsprocessen i nätverk med de berörda aktörerna, med uppmärksamhet på tysta och höga signaler, där hushållen får vara delaktiga kan minska och förebygga antalet vräkningar (Laere van et al, 2008). Biståndshandläggare Matilda:

Biståndshandläggare Matilda – ”Man får inte kontakt, vi kan ju inte, men att hitta ett annat sätt att nå, jag vet inte riktigt vad det skulle vara så. För mycket kan ju göras, en del, mycket görs och det på ett bra sätt men en del uppsägningar går ju till avhysning bara för att vi inte får tag på dem och det är så himla onödigt. Jag menar inte att de vi som löser allting det är ju ett samarbete som sagt med hyresvärd och kronofogde och den enskilde har oftast lösningar själv så det är ju inte så men, jag tror ändå det hade kunnats hindras fler [...]”

Om nätverket gör hembesök och skräddarsyr insatser kan detta förebygga återkommande uppsägningar. Biståndshandläggare Matilda berättar:

Biståndshandläggare Matilda – ”Det är att vi också tillsammans men det kommunala bostadsbolaget, alltså det kommunala bostadsbolaget ger oss uppgifter om personer som har upprepade sena betalningar, inte så att det går så långt som till en uppsägning men att de kanske alltid betalar hyran en månad försent eller ofta, ofta sena, det är ju inte heller, det är ju, gör man det ofta så blir det kanske en uppsägning, man drar ju och tänjer på gränserna sådär. Så då får vi information om dem och så kollar vi upp vilka som är barnfamiljer och så söker vi upp dem, via brev eller så gör vi hembesök. Och det är också för att förebygga att det inte ska komma till uppsägning göra folk uppmärksamma på att det är inte okej. För det kommunala bostadsbolaget kan säga upp folk bara på grund av det alltså inte det bara att de har en skuld utan för att de ofta är sena med sina betalningar.”

Om hyresbolaget arbetar systematiskt och har integrerat in en rutin där värden ska kontakta hyresgästen ett i tidigt skede så förebygger det att färre hushåll blir vräkta (Laere van et al, 2008). Förvaltaren i bostadssocialt arbete Majken uppmärksammar fördelen med att bovärdarna rör sig i bostadsområdena och träffar hyresgästerna:

Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken – ”Vad man kan säga från det kommunala bostadsbolagets håll är ju då att ledningen ser vikten av det bostadssociala arbetet, så det är klart att man satsar på det företaget som påverkar det här samarbetet fungerar och har vi människor i vår organisation som kan hantera de här olika frågorna och stötta våra kundvärdar och husvärdar som vi har som är ute och träffar hyresgästerna då blir det ju på ett helt annat sätt så det tycker jag är jätteviktigt.”

6.3.2 Hög signal

Kontakt med hushåll vid höga signaler är viktigt. Om nätverk som kan erbjuda både socialt och medicinskt stöd kontakter hushållet som stör så kan de anpassa skräddarsydda åtgärder. Hyresgäster som orsakar höga signaler tillhör den svåraste gruppen och är i större behov av hjälp med att få behålla boendet, men det är enklare att vräka hyresgästen om den orsakar en kraftig störning än att erbjuda stöd (Laere van et al, 2008). Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken bekräftar:

Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken – ”Det kan räcka med en, om det är väldigt allvarligt.”

En hög signal stigmatiserar gärna hushållet och det blir svårare för vräkta att återfå boende om bostadsbolaget endast ser till den höga signalen och inte till dess orsaker. Majken berättar vidare:

Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken – ”Är det rätt så nyligen och på grund av störningar som du fick lämna ditt boende så är det ju klart att de inte är välkomna direkt.”

Höga signaler kan påverka det vräkta hushållet i flera år. Boinflytandechef Hanne bekräftar att det vid störningar kan ta lång tid innan hushållet kan få en lägenhet hos det kommunala bostadsbolaget:

Boinflytandechef Hanne – ”Är det på grund av störningar vill vi inte ens titta på det, 2 år har vi sagt att det faktiskt får gå, [...] Nu pratar vi om att man har mycket, man har ansköts sina grannar hårt alltså, då tycker jag att det vore orimligt att säga, ja, ja, du är välkommen tillbaka men vi tar ett annat område.”

När bostadsbolaget undersöker och utreder hushållet med hög signal så kan det visa sig att det finns andra faktorer som de måste vara lyhörda på innan de vräker hushållet, dels kan det

uppstå konflikter grannar emellan och det kan också vara så att praxis i ett visst bostadsområde inte stämmer överens med en nyinflyttad hyresgästs förväntningar. Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken:

Förvaltare i bostadssocialt arbete Majken - ”Vi gör ju alltid undersökningar, utredning om det, för att få se vad är detta för något? Det är inte alltid en störning utan det kan ju faktiskt vara grannarna som har blivit osams fast de var kompisar innan. Det finns många varianter.[...]Men så är det ju mycket, att vad är det för grannar jag har, man kanske är rätt så lika, man kanske är rätt så högljudda och så flyttar en och så kommer det dit någon annan som lever ett helt annat liv så då hux flux så får vi reda på att hela den här trappan har ju kanske jättemycket problem. Men så länge ingen annan klagade så var det ju inga problem, det blir ju ett problem när det kommer in någon som lever på ett annat sätt, så det är ju väldigt svårt.”

Vräkning på grund av höga signaler sägs vara ovanligt i det kommunala bostadsbolaget i kommun X, Boinflytandechef Hanne berättar:

Boinflytandechef Hanne – ”Vi har väldigt lite verkställda avhysningar på grund av störningar.”

De som drabbas av vräkning på grund av höga signaler är ofta gruppen med alkohol- och drogproblem eller psykiska störningar. Problemorienterat stöd med besök av nätverket med syfte att ge rätt stöd och hjälp förebygger vräkningar på grund av höga signaler (Laere van et al 2008).

7 Sammanfattning av resultat och analys

Vårt syfte med uppsatsen var att undersöka om och hur kommun X arbetar med nätverk och samverkan i vräkningsprocessen. Vi undrade även om stigmatisering existerar i nätverket. I detta kapitel redogör vi för huruvida vi finner våra frågeställningar besvarade.

I vad mån arbetar kommun X med vräkningsförebyggande arbete?

Under arbetets gång upptäckte vi att det fanns en tvingande samverkan i vräkningsprocessen där vissa aktörer måste ha kontakt med varandra, denna samverkan förtydligas av diagrammet på sidan 18. Denna tvingande samverkan aktörer emellan redogör vi kortfattat enligt nedan för att ge ett sammanfattande exempel på aktörer som måste i någon form måste samverka med varandra:

Hyresvärden måste meddela socialnämnden efter förverkandefristen på en vecka, är barn folkbokförda på den aktuella adressen görs en anmälan om att barn far illa till socialförvaltningen. När värden ansöker om vräkning inleder Kronofogdemyndigheten en summarisk process där Tingsrätten dömer och hyresnämnden beslutar. När vräkningen skall verkställas delger Kronofogdemyndigheten hyresgästen och underrättar socialnämnden. Vid verkställd vräkning kan kronofogden komma att samverka med bud- och flyttfirmor, låssmeder och företag som tillhandahåller magasinering.

Hur samverkar de inblandade aktörerna i vräkningsprocessen? Vilka konsekvenser finns?

Vi upptäckte att det fanns ett vräkningsförebyggande nätverk i kommun X som samverkar. Aktörerna bestod av Arbetslivsförvaltningen, socialförvaltningen, hemvårdsförvaltningen, psykiatrin, ett kommunalt bostadsbolag och ett privat bostadsbolag. Kronofogden bjuds in i bland.

Syftet med att starta vräkningsnätverket var för att få ner kostnader som till exempel för socialbidrag, hyresskulder och att skapa större förståelse för aktörerna så att de kunde arbeta mer effektivt. Man förstod att samverkan behövdes mellan dessa berörda aktörer. Aktörernas struktur i samverkan bestod av lateral samordning och de verkade i huvudsak under ett strukturellt perspektiv. De träffas och har formella, avslappnade och enkla möten fyra gånger per år och resurserna för mötena finns inbyggda i organisationen.

Konsekvensen av vräkningsnätverket är att aktörerna har fått kunskaper om varandras organisation. De har skapat ett kontaktnät så att de snabbt kan slussas vidare till rätt person eller avdelning. De vet vad de andra i nätverket har för arbetsuppgifter och vilka de är, vilket skapar trygghet i att aktörerna fattar rätt beslut. En snabb och korrekt handläggning är nödvändig då vräkningsprocessen i sig är snabb, det går fort från uppsägning av hushållet till verkställd vräkning och det är lätt att fastna i formell hantering. Det blir tydligt att vräkningsnätverket har en förebyggande funktion.

Stigmatiserar de inblandade aktörerna varandra och hushållen, och i så fall hur?

Aktörerna avidentifierar hushållen inom vräkningsnätverket, här undgår hushållen stigmatisering. De har tidigare stigmatiserat varandra, vilket har upphört i och med vräkningsnätverket. Hushåll som står inför en vräkning har ett egenansvar att ta emot hjälp och hitta lösningar, detta stigmatiserar också hushållen. När hushållet tar emot de funktioner

som samhället erbjuder, som till exempel budgetrådgivning och skuldsanering kan stigmatiseringen ökas eftersom man bland annat måste utöka kontakten med myndigheter som socialtjänsten och Kronofogdemyndigheten, dock motverkas stigmatiseringen på sikt om problemet upphör. En del hushåll orkar inte med att ta emot hjälp på grund av vad stigmatiseringen kan medföra och man sticker huvudet i sanden och problemet ökar. Hushållen kan känna sig utelämnade och stigmatiserade då de tvingas ha ingående samtal med främmande människor som är beslutsfattare inom olika myndigheter. Ett hushåll som blir vräkt får en social identitet som reducerar livsmöjligheterna och aktörerna kan med kunskap om denna stigmatisering kan då erbjuda stöd och insatser tillsammans med hushållen. När inte socialtjänsten betalar hyresskulder så stigmatiserar de inte hushållen eftersom de tycker att detta inte är någon lösning om det inte sker en beteendeförändring. Socialtjänsten hoppas på att hushållet i första hand ska lösa sina ekonomiska problem själva och ser då hushållet som tar ansvar för sin situation och då uppstår ingen stigmatisering.

Om bovärderna i bostadsområdet känner den boende så är det lättare att diskutera till exempel försenade hyror, det blir inte så jobbigt med stigmatiseringen.

Om hushållet fått lämna sitt boende på grund av störning så är det ju klart att man inte är välkommen direkt. Det är det tar minst två år innan det kommunala bostadsbolaget tittar på om hushållet som vräkts på grund av störning är intressant. Här blir hushållet stigmatiserat av bostadsbolaget i två år.

Kommun X har en policy att inga barnfamiljer ska vräkas. Hushåll med barn som ligger efter med hyror stigmatiseras inom socialtjänsten då de behöver stöd och insatser. Socialtjänsten registrerar endast hushållet med barn folkbokförda på den aktuella adressen, inte på umgängesadressen. Kronofogdemyndigheten registrerar barn på den aktuella adressen även om de inte är folkbokförda där, här stigmatiserar kronofogden vräkta barnfamiljer medan socialtjänsten inte gör det. Om socialtjänsten får kunskap om en barnfamilj som står inför vräkning måste de göra en anmälan om att barn far illa och där uppstår en ganska omfattande stigmatisering då socialtjänsten måste inleda en utredning. Socialtjänsten hävdar att det är komplicerat att nå fram med förebyggande åtgärder och att arbeta med bra former för uppsägning av barnfamiljer. Stigmatisering kan ibland göra att barnfamiljerna håller sig undan och att myndigheterna inte får tag i dem alternativt att barnfamiljer kräver återkommande hjälp och stöd av myndigheterna eftersom de har barn och att de vet om att inga barnfamiljer ska vräkas i kommunen.

8 Slutdiskussion

En av våra viktigare upptäckter i vårt arbete var att Kronofogden och socialtjänsten för olika statistik vad gäller vräkta barnfamiljer. Kronofogden räknar barn på samtliga adresser i vräkta hushåll, även om det är barn som bara bor tillfälligt på den aktuella adressen, men Arbetslivsförvaltningen menar att om barnen inte är skrivna på den adress som vräks så är det ingen barnfamilj. De har ingen gemensam definition. Varför är det så? Är detta känsligare för socialtjänsten, då inga barn ska vräkas och är detta generellt över riket? Är det bara i kommun X som det är så här? Om kommun X hade gått efter Kronofogdens definition av vräkta barnfamiljer hade vi troligtvis fått en annan statistik, då det förmodligen hade funnits ett högre antal vräkta barnfamiljer. Detta blir ett exempel på hur man kan bolla med statistik. Vi spekulerade i att då hade statistiken för barnfamiljer varit högre från början och att då hade aktörerna fått kämpa mer, haft större kostnader och kanske mer omfattande merarbete och procedurer för att hantera problemet. Hyresskulder hade fått godkännas på ett annat sätt än vad som görs idag. Vräkningsprocessen hade blivit mer resurskrävande. Att Kronofogdemyndigheten har en helt annan definition än socialtjänsten var något vi upptäckte under arbetets gång, därför har vi inte fördjupat oss i eventuella effekter av detta, men vi kan ifrågasätta varför de har två olika definitioner på vräkta barnfamiljer. Dock verkar de inblandade aktörerna i vräkningsnätverket vara medvetna om detta. Vräkningsnätverket pratade om att de har olika riktlinjer och lagar som styr; i och med den samverkan som finns så menar de att de har förståelse för varandras rutiner, lagar och regler. Men hur detta fungerar i praktiken vet vi ingenting om.

Med den inblick vi har fått verkar de intervjuade aktörerna nöjda med samverkan och statistiken för kommun X visar på ett bra resultat. Vi vet faktiskt inte om statistiken beror enbart på vräkningsnätverket eller om det till exempel är så att kommun X har bra rutiner med att förebygga vräkningar. Är det en kombination av detta, eller är det av andra orsaker?

Kommunikationen med tysta och höga signaler och interventionen med att hushållet som står inför att vräkas skall kunna erbjudas att delta i ett vräkningsnätverk, kan skapa en praxis för förebyggande arbete som skulle kunna göra att färre hushåll vräks. Detta upptäckte vi efter hand och vi ansåg detta vara en viktig upptäckt. Att arbeta mer förebyggande med bovärdarna så att det skapas en naturlig kommunikation mellan dem och hushållen som kan användas när problem uppstår tror vi kan göra att fler får behålla sina lägenheter. Den vanlige medborgaren som tillfälligtvis har hamnat på obestånd gissar vi kan vara villig att göra rätt för sig och vara

öppen för en kommunikation som redan har etablerats, när det gäller ett så känsligt ämne som försenad hyresinbetalning eller en förestående vräkning. En slutsats vi drar av vårt arbete är att vi tror att detta hade varit en bra förebyggande åtgärd eftersom varje gång ett hushåll vräks riskerar människor att bli hemlösa.

Om vi hade intervjuat andra respondenter hade vi kanske fått fram en annan bild och annan information. Hur hade det sett ut då? Hade vi fått olika synsätt? Nu har vi fått ett gemensamt synsätt att så länge hushållen vill förändras och är villiga att ta emot hjälp blir risken för att vräkas mindre. Vräkningsnätverket är positivt till den hjälp som de kan erbjuda, men det bygger på att hushållen är positiva till lösningar som hjälper till att prioritera hyran som till exempel: att dela upp hyran, budgetrådgivning, betala hyran via autogiro med mera.

Hade vi intervjuat ordföranden i arbetslivsnämnden kanske vi hade fått en mer subjektiv bild. Vi vet inte om det hade gett så mycket, kanske hade vi fått en del exempel på vad de tittar på när vräkningsärendena går upp i nämnden. Dessförinnan har ju redan Arbetslivsförvaltningen gjort sina insatser. Eventuellt hade vi fått samma svar som vi fått hos de andra aktörerna, att man vill arbeta mer förebyggande för de hushåll som inte kan hålla i pengarna och att det redan finns en del insatser man redan gör som till exempel: God man, rådgivning, arbetslivsförvaltningen direktbetalar hyran och andra räkningar när hushållen har försörjningsstöd.

Om vi hade tittat utifrån ett brukarperspektiv, hade stigmatisering, upplevelsen av samverkan och aktörernas medverkan sett annorlunda ut? När man får råd och stöd av ett skydds nät; hur mycket behöver man då göra själv? Att bli vräkt ”var ju inte så farligt”? Hur kan aktörernas människosyn upplevas utifrån ett brukarperspektiv? Då vi valde att titta på detta organisatoriskt, så har vi inte intervjuat individerna i de vräkta hushållen, eller hushåll som står inför att vräkas. Hur de upplever insatserna vet vi inget om. Eftersom det kommunala bostadsbolaget i kommun X har anställt socionomer som ska arbeta med problem som uppstår i vräkningsprocessen tror vi dock att det finns en hög kompetens att arbeta vräkningsförebyggande. Slutligen så kan vi tycka att det är positivt med att samverka i ett vräkningsnätverk på det sätt som framkommit i vår uppsats.

Referenslista

Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. 1. uppl. Malmö: Liber

Bolman, Lee G. & Deal, Terrence E. (2005). *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. 3., [rev. och uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Danermark Berth och Kullberg Christian (1999). *Samverkan välfärdsstatens nya arbetsform*. Studentlitteratur: Lund

Helsingborgs Dagblad, (2010-03-27)

<http://hd.se/helsingborg/2010/03/27/sa-slar-den-ekonomiska-krisen-allt/> (2010-04-09)

Flyghed Janne (2000), "Vräkning – orsak eller verkan? En studie av marginellt boende" I: Runquist, Weddig & Swärd, Hans (red.) (2000). *Hemlöshet: [en antologi] om olika perspektiv och förklaringsmodeller*. Carlsson

Goffman, Erving (1972). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedts förlag

Jordabalken (SFS 1970:994)

Kronofogdemyndigheten, (2010) (elektronisk)

www.kronofogden.se (2010-05-05)

Kronofogdemyndigheten, (2010) (elektronisk) Artikel 1.

<http://www.kronofogden.se/nyheterpressrum/nyheter/2009/nyheter2009/farrebarnsomberors-avvrakningar.5.69ef368911e1304a625800016155.html> > (2010-05-05)

Kronofogdemyndigheten, (2010) (elektronisk) Artikel 2.

<http://www.kronofogden.se/nyheterpressrum/presstjanst/pressmeddelanden/2006/pressmeddelanden/okatsamarbetemedsocialtjanstenskaledatillfarrevrakningar.5.dfe345a107ebcc9baf80013599.html> >(2010-05-05)

Laere van Igor, Wit de Matty, Klazinga Niek (2008). Evaluation of the signalling and referral system for households at risk of eviction in Amsterdam, *Health and Social Care in the Community* 17 (1), 1–8

<<http://sjp.sagepub.com.ludwig.lub.lu.se/cgi/reprint/37/7/697>> (2010-03-28)

Meeuwisse Anna, Swärd Hans, Eliasson-Lappalainen Rosmari & Jacobsson Katarina (red) (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.

National Encyklopedin (2010) "hushåll" (elektronisk) NE Sveriges officiella hemsida

<<http://www.ne.se./sok/hushåll>> (2010-05-05)

Socialstyrelsen, (2006), "*Hemlöshet i Sverige 2005 omfattning och karaktär*"

<<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2006/2006-131-1>> (2010-04-12)

Socialstyrelsen, (2008) *Vräkningsförebyggande arbete: stöd till socialtjänsten och andra aktörer*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialtjänstlagen (SFS 2001:453)

SOU 2005:88, "Vräkning och hemlöshet — drabbar också barn". Utredningen om vräkning och hemlöshet bland barnfamiljer (2005). *Vräkning och hemlöshet: drabbar också barn : slutbetänkande*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm, Elanders Gotab

Dessutom har vi använt dessa två dokument finns i vår ägo

Vräkningsnätverket i "Kommun X", mailat till oss av det kommunala bostadsbolaget 2010-04-14

Uppsägningar och avhysningar i "Kommun X" 1998 – 2009, överlämnat av de vi intervjuade på Arbetslivsförvaltningen 2010-04-21.

Bilagor:

Bilaga 1- Introduktionsbrev

LUNDS UNIVERSITET
Campus Helsingborg

Informationsbrev

Hej.

Vi är två studenter från Lunds Universitet campus Helsingborg på socionomprogrammets sjätte termin som skriver examensarbete om vräkning och dess effekter. Vi har studerat tidigare forskning i ämnet och kommer att göra olika jämförelser, granska utvecklingen och dess orsaker.

Vi är intresserade av att veta hur Ni arbetar med: vräkt personer, de som står inför att vräckas/avhysas, Era rutiner och organisation, vilka effekter som påverkar Er verksamhet och vilka Ni samverkar med . Kanske Ni har någon form av skriftlig information som rör avhysningsprocessen, i så fall är vi mycket intresserade av att del av den.

Vi avser att genomföra inspelade intervjuer och samtliga som intervjuas kommer att avidentifieras och behandlas anonymt i vår uppsats.

Tack för att vi får ta Er tid i anspråk.

Med vänliga hälsningar

Peter Holm tel:

Christa Johnson tel:

Bilaga 2 - Intervjuguide

Namn

Arbetsuppgift

Har Ni rutiner när någon är i risk för att vräkas?

Om ja, vilka?

Har ni rutiner när någon kommer att vräkas?

Om ja, vilka?

Har ni statistik över antal vräkningar, orsak, förändring över tid, trender, övrigt?

Om ja Hur ser den ut, och vilka slutsatser drar Ni?

Vilka problem, lösningar med vräkning/avhysning ser Ni?

Vilka samverkar ni med?

Vilka ruiner och mål har ni gällande samverkan?

Fungerar det? Önskvärd förändring?

Något Ni vill tillägga?